

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 2ος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων

**βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού
εκπαιδευτικού υλικού με βάση το**

ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Κ. Παληός

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από

το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και

25% από εθνικούς πόρους.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Κωνσταντίνος Αγγελάκος,
Λέκτορας του Ιονίου Πανεπιστημίου
Ελένη Κατσαρού, Φιλολόγος,
Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης
Αναστασία Μαγγανά, Γλωσσολόγος

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Σταύρος Καμαρούδης,
Επικ. Καθηγητής του Παν/μίου
Δ. Μακεδονίας
Χρυσούλα Παπαγεωργοπούλου
Σχολικός Σύμβουλος
Ιωάννης Μπασλής, Φιλολόγος,
Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Αικατερίνη Βερούτσου,
Εικονογράφος-Σκιτσογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Δήμητρα Αλατζατζή, Φιλολόγος
Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Χριστίνα Αργυροπούλου

Σύμβουλος Π.Ι.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Φώτιος Καβουκόπουλος,
Φιλολόγος Εκπαιδευτικός Β/θμιας
Εκπαίδευσης

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Σύνθεση από την εικονογράφηση

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας

Αποφ. 16158/6-11-06 και

75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Κωνσταντίνος Αγγελάκος
Ελένη Κατσαρού
Αναστασία Μαγγανά**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

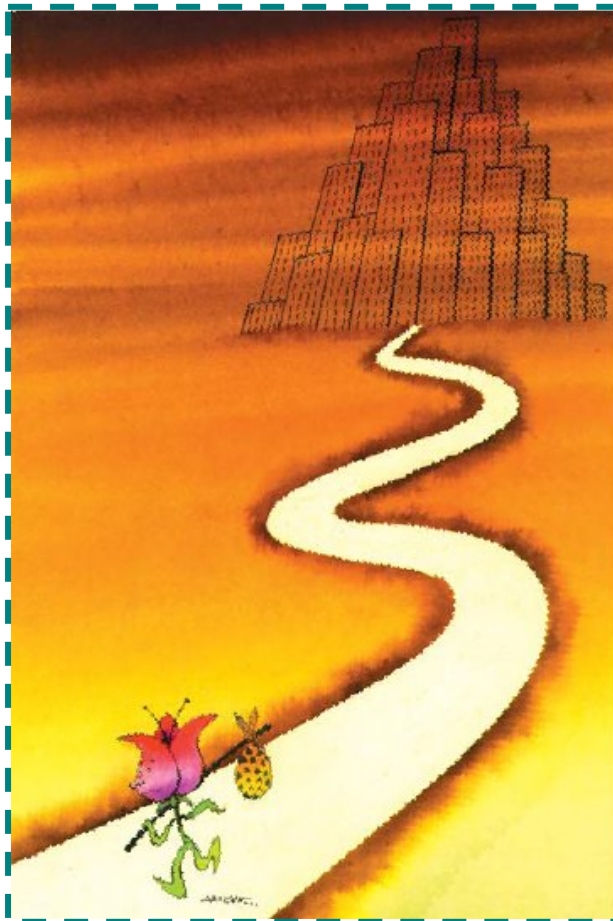
Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 2ος

3η ενότητα

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

**Νίκος Μαρουλάκης, στο Έλληνες
γελοιογράφοι του 2ου αιώνα,
επιμ. Γήσης Παπαγεωργίου,
εκδ. Αστραία, 1999**

Σ' αυτή την ενότητα:

Θα γνωρίσουμε μαζί διαφορετικά είδη κειμένων:

- τα περιγραφικά,
- τα αφηγηματικά,
- κείμενα στα οποία υπάρχουν επιχειρήματα.

Θα μάθουμε να κάνουμε την περίληψη ενός κειμένου.

Θα μιλήσουμε και θα γράψουμε για τη σχέση μας με τη φύση με αφορμή τα κείμενα.

A

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Κείμενο 1

[Ας γνωρίσουμε τη Σαλαμίνα]

Στα νεότερα χρόνια η Σαλαμίνα είναι τόπος παραθερισμού μεγάλου αριθμού κατοίκων της ευρύτερης περιοχής του Πειραιά. Σελήνια, Κακή Βίγλα, Περάνι, Περιστέρια, όλα τοποθετημένα στις ανατολικές

ακτές, αποτελούν παραθεριστικούς οικισμούς με μια περίεργη αισθητική. Χαμηλοί λόφοι περιβάλλουν με στοργή ένα τοπίο που δέχτηκε την αυτοσχεδιαστική αρχιτεκτονική παρέμβαση των κατοίκων του. «Χειροποίητα» μικρά σπιτάκια ξεπροβάλλουν άναρχα κτισμένα, εξυπηρετώντας εγωιστικά τις ανάγκες των ενοίκων τους. Απομακρυσμένα το ένα από το άλλο, λες κι επιθυμούν να τραβήξουν την προσοχή του περαστικού, που αναγκαστικά κοντοστέκεται για να σχολιάσει τη συνύπαρξη –σε αρκετά σπίτια– της ελληνικής σημαίας με τη σημαία του Ολυμπιακού! Οι παραλίες, γραφικές, συνομιλούν αδιάκοπα με τις μελαγχολικές σιλουέτες των αγκυροβολημένων караβιών στο βάθος. Τα καράβια χάνονται απ' το οπτικό πεδίο όσο κατεβαίνουμε νοτιότερα.

Πινακίδες λίγες έως ανύπαρκτες προτρέπουν τον περιηγητή να εμπιστευτεί το ένστικτό του, ακολουθώντας διαδρομές που τον φέρνουν αντιμέτωπο με παλιές γνώριμες κι ωστόσο ξεχασμένες αγγελίες: «Ντομάτα ντόπια, κόβετε μόνοι σας» και πιο κάτω «Πουλάμε κουνέλι ζωντανό, το παίρνετε αμέσως, εδώ».

Η νότια πλευρά του νησιού ανταμείβει και τον πιο απαιτητικό. Το τοπίο γίνεται ξαφνικά άγριο με έντονη και πυκνή βλάστηση. Πλούσιος πευκώννας ξεδιπλώνεται δεξιά κι αριστερά του ασφαλτοστρωμένου δρόμου με αναζωογονητικές μυρωδιές, μελίσσια και τιτιβίσματα. Ο φιδίσιος δρόμος της καθόδου, που οδηγεί στους νότιους παραλιακούς οικισμούς, Κολώνες, Άγ. Δημήτριος, Σατερλί, Κανάκια, συμμετέχει στο

κρυφτό που παίζουν οι αχτίδες του ήλιου με τις φυλλωσιές των δέντρων, αφήνοντας μικρά αναπάντεχα ξέφωτα, αγνάντι στο γαλάζιο του ουρανού και της θάλασσας. Οι ήσυχες κυματόβρεχτες ταβερνούλες στις βοτσαλωτές παραλίες προσκαλούν τον κολυμβητή να γευτεί το ψητό χταποδάκι και τα κάθε λογής όστρακα συνοδεία ούζου.

Πολύβουοι, ειδικά το καλοκαίρι, οι παραθεριστικοί οικισμοί, με το σχεδόν αποκλειστικά ελληνικό τουρισμό, με τα παιδιά να παίζουν στους χωματόδρομους και τους μεγαλύτερους να εκκλησιάζονται τα απογεύματα ή να συζητούν σε πηγαδάκια, δημιουργούν έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα, κράμα νησιού και χωριού.

περ. «Γεωτρόπιο», εφημ.
ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 2003 (διασκευή)

Ερώτηση κατανόησης

■ Παρά την ανθρώπινη παρέμβαση, αυτή η φύση διατηρεί την ομορφιά της. Μπορείτε να επιβεβαιώσετε τη θέση αυτή με στοιχεία από το κείμενο;

Κείμενο 2

Ιστορία μιας φώκιας

Πάντοτε συμπαθούσα τις φώκιες, ιδίως από τότε που άκουσα στην Ολλανδία την ιστορία που θα σας διηγηθώ. Είναι πραγματική, αν πιστέψει κανείς τους Ολλανδούς. Αυτά τα ζώα είναι τα σκυλιά των ψαράδων. Έχουν κεφάλι μολοσσού, μάτι βοϊδίσιο και μουστάκια γάτας. Την περίοδο του ψαρέματος ακολουθούν τις βάρκες και κυνηγάνε το ψάρι, όταν ο ψαράς αστοχεί ή το αφήνει να του ξεφύγει. Το χειμώνα είναι πολύ κρουλιάρες και σε κάθε ιγκλού ψαρά βλέπεις να τριγυρνάει και μία, που συνήθως πιάνει την καλύτερη θέση μπροστά στη φωτιά,

περιμένοντας το μερίδιό της απ' ό,τι βράζει στη χύτρα.

Ένας ψαράς και η γυναίκα του περνούσαν μεγάλες φτώχειες –η χρονιά ήταν πολύ κακή– και, όταν δεν υπήρχε πια λέπι, ο ψαράς λέει στη γυναίκα του: «Αυτό το βρομόψαρο τρώει την μπουκιά απ' το στόμα των παιδιών μας. Μου 'ρχεται να το πάρω και να το πετάξω στη θάλασσα· ας πά' να βρει τους όμοιούς του· αυτοί ξέρουν κάτι τρύπες και ξεχειμωνιάζουν, χωμένοι κάτω από φύκια κι όλο και ξετρυπώνουν κανένα ψάρι για φαΐ».

Η γυναίκα του ψαρά έπεσε γονατιστή μπροστά στον άντρα της και τον παρακαλούσε να λυπηθεί τη φώκια. Η σκέψη, όμως, των παιδιών της που 'χαν ξελιγωθεί

από την πείνα κατεύνασε γρήγορα αυτή την κρίση μεγαλοψυχίας. Τα χαράματα ο ψαράς έβαλε τη φώκια μέσα στη βάρκα του κι αφού ξανοίχτηκε μερικές λεύγες την ξεμπάρκαρε σ' ένα ξερονήσι. Η φώκια άρχισε να παίζει χαζοχαρούμενα με τις άλλες φώκιες και ούτε που πήρε είδηση πως η βάρκα έφευγε.

Ο ψαράς γύρισε στην καλύβα του με την καρδιά ραγισμένη απ' το χαμό της συντρόφου του. Μόλις μπήκε μέσα, βρήκε τη φώκια να στρογγυλοκάθεται μπροστά στη φωτιά και να στεγνώνει τη γούνα της. Άντεξαν την πείνα για λίγες μέρες ακόμα. Μετά ο ψαράς, αλαλιασμένος απ' τις φωνές των παιδιών του που ζητούσαν φαΐ, αποφάσισε να δράσει πιο δυναμικά. Αυτή τη φορά, ξανοίχτηκε πολύ βαθιά στη θάλασσα και πέταξε τη φώκια στο νερό, μακριά απ'

τις ακτές. Η φώκια προσπαθούσε απεγνωσμένα να γαντζωθεί από την κουπαστή με τα πτερύγια της που μοιάζουν με χέρια. Ο ψαράς, εκνευρισμένος, της κοπανάει μια με το κουπί, με αποτέλεσμα να της σπάσει το ένα πτερύγιο. Η φώκια έμπηξε κάτι τσιριχτά σαν άνθρωπος και χάθηκε μες στο νερό, που βάφτηκε κόκκινο απ' το αίμα της.

Ο ψαράς γύρισε σπίτι του ψυχικό ράκος. Αυτή τη φορά η φώκια δεν τον περίμενε κάτω απ' την καμινάδα. Την ίδια νύχτα, όμως, ακούστηκαν φωνές έξω στο δρόμο. Ο ψαράς νόμιζε ότι κάποιον σκοτώνουν και βγήκε να βοηθήσει το θύμα.

Μπροστά στην πόρτα βρήκε τη φώκια που 'χε συρθεί μέχρι το σπίτι και φώναζε γοερά, υψώνοντας στον ουρανό το ματωμένο της πτερύγιο. Τη μάζεψαν, την περιποιήθηκαν κι

ούτε που ξανασκέφτηκαν ποτέ να τη διώξουν απ' το σπίτι· άλλωστε, από εκείνη τη στιγμή, η ψαριά ήταν κάθε φορά και καλύτερη.

Ζεράρ ντε Νερβάλ, στο *Νεότερη Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία, Ανθολόγιο μεταφράσεων, Β' Ενιαίου Λυκείου (επιλογής)*, ΟΕΔΒ, 2000

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Για ποιο λόγο ο άνθρωπος-ψαράς επιδιώκει να απαλλαγεί από τη φώκια; Πώς επιδρά αυτό στην ψυχολογία του;
- 2** Πώς αντιδρά το ζώο-φώκια απέναντι σ' αυτή τη συμπεριφορά του ανθρώπου;
- 3** Το τέλος της «Ιστορίας μιας φώκιας» σε ποιες σκέψεις σάς οδηγεί για τη συνύπαρξη ανθρώπου και ζώου;

Κείμενο 3

Ανανεώσιμοι φυσικοί και ενεργειακοί πόροι

Οι σημερινοί άνθρωποι καταναλώνουν πολλούς από τους φυσικούς πόρους τόσο γρήγορα, που η φύση δεν προλαβαίνει να τους ξαναδημιουργήσει. Πώς θα ζήσουν οι επόμενες γενιές ανθρώπων αν εξαντληθούν αυτοί οι φυσικοί πόροι; Επιπλέον, όπως χρησιμοποιούμε αυτούς τους φυσικούς πόρους, ρυπαίνουμε το περιβάλλον. Πώς θα ζήσουμε εμείς καλά και οι επόμενες γενιές καλύτερα, αν καταστρέψουμε το φυσικό μας περιβάλλον;

Ας σκεφτούμε καλύτερα, λοιπόν, πώς φτάσαμε σε αυτό το σημείο,

για να μπορέσουμε να καταλάβουμε καλύτερα τι μπορούμε και πρέπει να κάνουμε, και ας αναρωτηθούμε γιατί δεν το κάνουμε ακόμη ή δεν το κάνουμε όσο γρήγορα πρέπει.

Είναι χρήσιμο να γνωρίζουμε ότι η κατάσταση που αντιμετωπίζουμε σήμερα δεν ήταν πάντα έτσι. Για χιλιάδες χρόνια, σε ολόκληρο τον κόσμο, οι περισσότεροι άνθρωποι ζούσαν φτωχικά σε μικρά χωριά και σε μέρη όπου υπήρχε τρεχούμενο νερό και φυσούσαν άνεμοι. Κατανάλωναν λίγα πράγματα, ικανοποιώντας τις πιο βασικές ανάγκες τους, και το έκαναν με τρόπο που δεν έκανε κακό στο φυσικό περιβάλλον τους, γιατί ανακύκλωναν σχεδόν τα πάντα και χρησιμοποιούσαν σχεδόν αποκλειστικά ανανεώσιμους πόρους.

Όμως, εδώ και δύο αιώνες περίπου άρχισε μια πολύ μεγάλη αλλαγή, γνωστή και ως βιομηχανική επανάσταση. Σε μερικές χώρες αρχικά, οι άνθρωποι ανακάλυψαν πρώτα τον ατμό και κατασκεύασαν τις ατμομηχανές, έπειτα τον ηλεκτρισμό και τις ηλεκτρικές μηχανές. Με τις μηχανές αυτές, που είχαν πολύ μεγαλύτερη δύναμη από τα ζώα, μπορούσαν να φτιάξουν πολύ περισσότερα, καλύτερα και φτηνότερα προϊόντα και να βελτιώσουν τη ζωή τους.

Για την παραγωγή, όμως, όλων αυτών των θαυμαστών πραγμάτων, που μεγάλωσαν και βελτίωσαν πάρα πολύ τη ζωή μας, απαιτούνται ολοένα περισσότερα μέταλλα και ενέργεια, που μάθαμε να τα παίρνουμε από μη ανανεώσιμους ορυκτούς φυσικούς πόρους.

Βεβαίως, για τα μέταλλα δεν μπορούσαμε να κάνουμε αλλιώς. Αλλά εγκαταλείψαμε και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, γιατί δεν μπορούσαμε ή δε θελήσαμε να αντιμετωπίσουμε την ιδιορρυθμία τους.

Για να βελτιώσουμε τη ζωή μας, μπορούμε και πρέπει να αλλάξουμε πολλά πράγματα στη χρήση των μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων:

- **Μπορούμε και πρέπει να *περιορίσουμε τη σπατάλη* και να καταναλώνουμε μόνο όσα προϊόντα έχουμε πραγματικά ανάγκη. Γιατί να επηρεαζόμαστε από τις διαφημίσεις ή από το τι κάνουν οι άλλοι (φίλοι, συγγενείς, γείτονες...); Γιατί να αγοράζουμε πράγματα που δεν τα χρειαζόμαστε ή να πετάμε εκείνα που μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε για αρκετό καιρό ακόμα;**

- Μπορούμε και πρέπει να ανακυκλώνουμε όσα υλικά γίνεται – όπως το γυαλί ή το χαρτί– και κυρίως τα μέταλλα που τα παίρνουμε από μη ανανεώσιμους φυσικούς πόρους. Γιατί να πετάμε τα μεταλλικά κουτιά, τα γυάλινα μπουκάλια, τα χάρτινα είδη (εφημερίδες, περιοδικά...), αντί να τα επιστρέφουμε για να ξαναχρησιμοποιηθούν; Γιατί να μη φτιάχνουμε όλα τα προϊόντα έτσι, ώστε όλα τα υλικά τους να μπορούν να ανακυκλωθούν;

Η ζωή μας μπορεί να γίνει πολύ καλύτερη. Το κακό είναι ότι οι άνθρωποι παγιδεύονται σε αυτό που έχουν δημιουργήσει και φοβούνται τις αλλαγές. Αλλά οι νέοι και οι νέες, που έχουν τη ζωή μπροστά τους και μπορούν να καταλάβουν καλύτερα τους κινδύ-

νους που μας απειλούν, οφείλουν να δείξουν μεγαλύτερη τόλμη και αποφασιστικότητα και να απαιτήσουν από τους μεγαλύτερους να κάνουν το ίδιο.

Λευτέρης Παπαγιαννάκης, στο
Ανιχνεύοντας το Σήμερα,
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2002
(διασκευή)

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Ποια ερωτήματα θέτει ο συγγραφέας στην εισαγωγή του κειμένου σχετικά με τους φυσικούς πόρους και το περιβάλλον;
- 2** Προς ποιες κατευθύνσεις κινούνται οι προτάσεις του κειμένου, για να «διορθωθούν τα πράγματα»;

B

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

B1

Στοιχεία περιγραφής

Ακούω και μιλώ

1. Για ποιο μέρος της Σαλαμίνας (βόρειο, νότιο, ανατολικό, δυτικό) δίνει πληροφορίες η πρώτη παράγραφος του κειμένου 1 και για ποιο η τρίτη παράγραφος;
2. Μελετήστε όλο το κείμενο 1. Ο συγγραφέας του σας δίνει την εντύπωση ότι μένει ακίνητος σε ένα σημείο και αποκεί περιγράφει ή κινείται στο χώρο (π.χ. από μακριά-κοντά, από βόρεια-νότια, από πάνω-κάτω κτλ.); • Σχεδιάστε με μικρά βέλη πάνω στο χάρτη της Σαλαμίνας που βρίσκεται δίπλα στο κείμενο 1 την πορεία που διαγράφει η περιγραφή του.

3. «Η νότια πλευρά... συνοδεία ούζου»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο. Υπογραμμίστε τα επίθετα.

- Είναι πολλά ή λίγα;
- Διαβάστε το τώρα χωρίς τα επίθετα.
- Μιλήστε στην τάξη για την εντύπωση που σας δημιουργεί τώρα το απόσπασμα.
- Συγκρίνετε τις δύο εκδοχές (αυτή που δίνει το κείμενο και την άλλη χωρίς τα επίθετα).
- Ποια από τις δύο σας κάνει να φανταστείτε πιο εύκολα και με περισσότερες λεπτομέρειες την εικόνα της νότιας πλευράς του νησιού;
- Τα επίθετα παίζουν διακοσμητικό ρόλο ή δίνουν ουσιαστικές πληροφορίες στον αναγνώστη;

4. Υπογραμμίστε τα ρήματα στην τρίτη παράγραφο του κειμένου.

- Σε ποιο χρόνο βρίσκονται;
- Τι προσδίδει αυτός ο χρόνος στην περιγραφή;

5. Ποιος είναι ο σκοπός του κειμένου 1; • Ποιο είναι το ύφος του (οικείο, επίσημο, φιλικό, απόμακρο, απότομο, τυπικό);

Οι πρώτες μου γνώσεις
για την **περιγραφή**

▶ Με τον όρο περιγραφή εννοούμε την αναπαράσταση μέσα από το λόγο χώρων, προσώπων, αντικειμένων, φαινομένων κτλ.

▶ Όπως φάνηκε από όσα είδαμε παραπάνω:

• Η περιγραφή ως είδος κειμένου συνδέεται κυρίως με το ΧΩΡΟ.

• Ακολουθεί πορεία από το γενικό στο ειδικό, από γενικές εικόνες σε λεπτομερειακές.

• Το σημείο περιγραφής μπορεί να είναι σταθερό, όταν ο συγγραφέας

μένει ακίνητος και αποκεί περιγράφει το χώρο, ή να κινείται μέσα στο χώρο.

- Η γλώσσα της περιγραφής χαρακτηρίζεται από σαφήνεια, ακρίβεια, ζωντάνια και παραστατικότητα.

Διαβάζω και γράφω

1. Αφού διαβάσετε προσεκτικά το κείμενο 1, παρουσιάστε σε 2-3 γραμμές το θέμα του.

2. Ξαναδιαβάστε το κείμενο 1 και, παρακολουθώντας την πορεία της περιγραφής σε κάθε παράγραφο, εντοπίστε:

α. τη θεματική πρόταση της παραγράφου,

β. τις σημαντικές λεπτομέρειες για την ανάπτυξή της.

Στη συνέχεια γράψτε έναν πλαγιότιτλο σε κάθε παράγραφο, ο οποίος να αποδίδει σύντομα το περιεχόμενό της, χωρίς να επαναλαμβάνετε αυτούσια τμήματα του κειμένου.

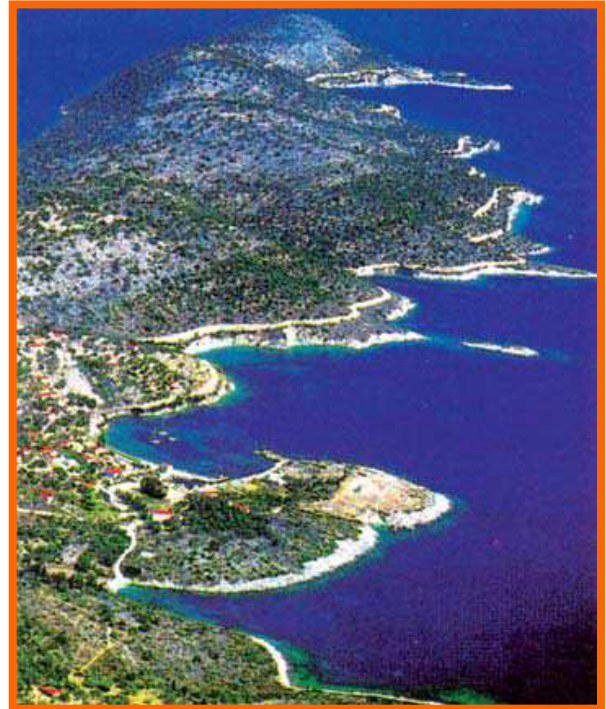
3. Φτιάξτε ένα διάγραμμα του κειμένου σε δύο στήλες. Στην πρώτη στήλη θα γράψετε τους πλαγιότιτλους, ενώ στη δεύτερη θα γράψετε με τίτλους (βλέποντας και το χάρτη) την πορεία που ακολουθεί ο συγγραφέας στην περιγραφή της Σαλαμίνας.

ΠΛΑΓΙΟΤΙΤΛΟΙ	ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
1ος πλαγιότιτλος:	Εκκίνηση από τα ανατολικά: οι οικισμοί, οι λόφοι, οι παραλίες

4. Αξιοποιώντας όσα γράψατε στις ασκήσεις 2 και 3, προσπαθήστε τώρα να γράψετε μια πρώτη μορφή περίληψης του κειμένου σε 80 λέξεις και συζητήστε τη στην τάξη.

Κείμενο 4**[Πάνω από τη Μυτιλήνη]**

Ελλάς, ειδική έκδοση Ολυμπιάδα της Αθήνας, Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, ΕΟΤ, 2004

Αφήνοντας πίσω μας τις αφροστεφανωμένες ακτές της Χίου, ξαναβρεθήκαμε πάνω από το Αιγαίο, το οποίο στο σημείο αυτό ήταν ονειρωδώς γαλήνιο. Πάνω από την αρυτίδωτη επιφάνειά του, που τη γλαυκότητά* της την ξεθώριαζε ο έντονος ήλιος, σχηματίζονταν εδώ κι εκεί μεγάλες γυαλιστερές πλάκες,

σαν να είχε χυθεί λάδι πάνω στα νερά. Ένα βαπόρι, το μόνο που συναντήσαμε σ' όλο μας το ταξίδι, αυλάκωνε μακριά τη γαλήνια θάλασσα. [...]

Τα βουνά της Μυτιλήνης ερχόντουσαν τώρα καταπάνω μας κι ύστερ' από ένα λεπτό βρισκόμαστε πάνω απ' αυτά, αγγίζοντάς τα σχεδόν. Κατάφυτα από ελιές, φάνταζαν τώρα σαν ασημένια μέσα στο φως του ήλιου... Στο βάθος των πτυχώσεων τους τα μάτια μας, μαγεμένα, έβλεπαν να γυαλίζει μια τεράστια πλάκα νερού, που την παίρναμε για λίμνη, γιατί την περιτριγύριζαν βουνά από παντού. Όταν περάσαμε πάνω της, είδαμε πως ήταν ένας κόλπος, ο κόλπος της Γέρας, που η στενή και γραφική του έξοδος, όμοια με λαιμό φιάλης, δεν είχε μεγαλύτερη διάσταση από όση οι όχθες

ενός ποταμού. Το θέαμα του κόλπου, με τις κατάφυτες ακρογιαλιές του, που γυάλιζε κάτω μας πάμφωτος και ακίνητος, ήταν αληθινά ονειρώδες – κι ένα από τα ωραιότερα που έχω δει στη ζωή μου.

Κώστας Ουράνης,
Ταξίδια: Ελλάδα, εκδ.
Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1998

---

*γλαυκότητα: το αστραφτερό γαλάζιο χρώμα.

Κείμενο 5 [Ελάτε να δούμε από κοντά τον μπούφο]

Έχουμε και λέμε: μήκος 65 με 70 εκατοστά, με άνοιγμα φτερών που φτάνει τα 1,70 μέτρα! Πρόκειται για το μεγαλύτερο και δυνατότερο νυχτόβιο αρπακτικό πουλί. Τα

ολοστρόγγυλα
λαμπερά μάτια του
είναι πορτοκαλο-
κόκκινα. Με φτέρω-
μα κιτρινοκάστανο
ή κιτρινόμαυρο,

στολισμένο με μεγάλες καφετιές
κηλίδες και δύο μυτερές φούντες
σαν λοφία στο κεφάλι, είναι άκρως
εντυπωσιακός. Βάζοντας δίπλα του
μια κοινή κουκουβάγια Αθηνά,
καστανόλευκη, κοντόχοντρη και
μόλις 21 με 23 εκατοστά, δεν
τίθεται, όπως καταλαβαίνετε, θέμα
σύγκρισης. Αν και στη φύση όλα τα
πλάσματα είναι διαφορετικά και ίσα
μεταξύ τους, μ' έναν αξιοθαύμαστο
και συχνά ακατανόητο για μας τους
ανθρώπους τρόπο.

περ. «Ερευνητές»,
εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 2003

Κείμενο 6 [Ένα από τα ωραιότερα ψηφιδωτά]

Ένα από τα
ωραιότερα και πιο
γνωστά ψηφιδωτά
που βρέθηκαν στην
Πέλλα, το οποίο είναι
έργο του Γνώση και
εικονίζει κυνήγι ελαφιού. Το ψηφι-
δωτό αυτό, που χρονολογείται στις
αρχές της ελληνιστικής εποχής,
χαρακτηρίζεται από τους σαφείς
πλαστικούς όγκους των μορφών.

Λάμπρος Τσακτσίρας - Μιχάλης
Τιβέριος, *Ιστορία των αρχαίων
χρόνων ως το 30 π.Χ.,
Α΄ Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, 2004*

Ακούω και μιλώ

Διαβάστε τώρα προσεκτικά την περιγραφή του κειμένου 4.

1. Είναι κι αυτή περιγραφή από κάποιο είδος τουριστικού οδηγού;

- Από ποιο είδος κειμένου μπορεί να προέρχεται;

- Από ποια στοιχεία του βγάλατε τα συμπεράσματα σας;

2. Προσπαθήστε να συγκρίνετε το κείμενο αυτό με το απόσπασμα του τουριστικού οδηγού (κείμεν. 1) που μελετήσατε παραπάνω. Το θέμα είναι περίπου κοινό. Και στα δύο περιγράφεται ένας τόπος. Ποιος είναι, όμως, ο σκοπός κάθε περιγραφής;

- Ποιο από τα δύο κείμενα σας φαίνεται πιο προσωπικό, πιο βιωματικό;

Όπως είδαμε, περιγραφικά κείμενα δε συναντάμε μόνο σε τουριστικούς οδηγούς αλλά και στη λογοτεχνία, στον προφορικό και γραπτό λόγο της καθημερινής ζωής.

Διαβάζω και γράφω

1. Δείτε προσεκτικά τα κείμενα 4, 5 και 6 που σας δίνονται παραπάνω και απαντήστε στα ερωτήματα:

α. Πού αλλού μπορούμε να βρούμε περιγραφικά κείμενα;

- Σε τι είδους βιβλία;

β. Και επιπλέον: μόνο τοπία περιγράφονται; • Μήπως, εκτός από την περιγραφή τοπίου, υπάρχουν κι άλλα είδη περιγραφής;

- Τι άλλο μπορεί να περιγράφεται;

γ. Συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί:

ΚΕΙΜΕΝΟ	Σε τι είδους βιβλίο βρίσκεται;	Τι περιγράφει;
4		
5		
6		

B3

Λεξιλόγιο περιγραφής

1 Στην τρίτη παράγραφο του κειμένου 1 προσπαθήστε να αντικαταστήσετε τα επίθετα με άλλα που έχουν αντίθετη σημασία.

- Στη συνέχεια, διαβάστε το κείμενο στη νέα αυτή εκδοχή του.

2 Καταγράψτε τα επίθετα του κειμένου 4 • Μπορείτε να τα αντικαταστήσετε με άλλα ίδιας ή παρόμοιας σημασίας;

3 Στο κείμενο 5 υπάρχουν αρκετά επίθετα σύνθετα, που έχουν δηλαδή προέλθει από τη σύνθεση δύο λέξεων (π.χ. καστανόξανθος). Γράψτε τα σύνθετα επίθετα του κειμένου αυτού και από ποιες λέξεις έχουν προέλθει / είναι σύνθετα.

• Μ' αυτές τις ασκήσεις συγκεντρώσατε πολλές λέξεις που αφορούν την περιγραφή. Σημειώστε τες, γιατί θα σας φανούν χρήσιμες στις δραστηριότητες που ακολουθούν.

B4

Δραστηριότητες παραγωγής λόγου

Ακούω και μιλώ

**Δείτε προσεκτικά το σκίτσο.
Περιγράψτε στην τάξη με
λεπτομέρειες τι βλέπετε.**

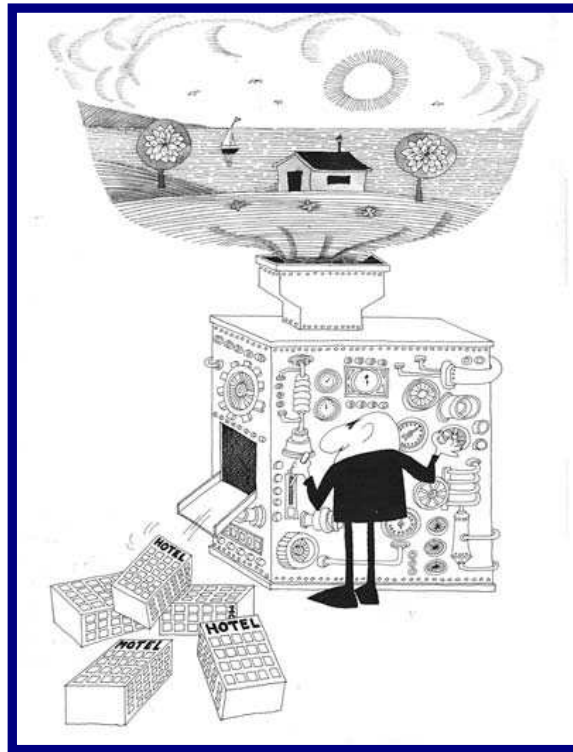

**Περ. « Ερευνητές»
Εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 2003**

Διαβάζω και γράφω

1. Γράψτε έναν τίτλο ή έναν υπότιτλο για το σκίτσο αυτό.
2. Σε μια παράγραφο περιγράψτε τι βλέπετε στο σκίτσο.

**ΚΥΡ, Ημερολόγιο του 1999
με τον ΚΥΡ, εκδ. Καστανιώτη**

ΑΦΗΓΗΣΗ

Γ1

Στοιχεία αφήγησης

Ακούω και μιλώ

1. Τι αφηγείται ο συγγραφέας στο κείμενο 2;
2. Η αφήγηση οργανώνεται με άξονα τον τόπο (όπως στην περιγραφή) ή με βάση κάποια άλλη διάσταση; • Ποια;
3. Σε ποιους χρόνους βρίσκονται κυρίως τα ρήματα του κειμένου; • Τι κοινό έχουν οι χρόνοι αυτοί μεταξύ τους;
4. Υπογραμμίστε λέξεις και φράσεις στο κείμενο που δείχνουν τη χρονική σειρά των γεγονότων (π.χ. ύστερα, στη συνέχεια κτλ.) και την

αιτιολόγηση κάποιων ενεργειών
(π.χ. επειδή, καθώς, αφού κτλ.).

Οι πρώτες μου γνώσεις
για την **αφήγηση**

► Με τον όρο αφήγηση εννοούμε
την προφορική ή γραπτή
παρουσίαση ενός γεγονότος ή
μιας σειράς γεγονότων,
πραγματικών ή φανταστικών.

► Από όσα είδαμε, λοιπόν,
παραπάνω συμπεραίνουμε ότι:

- Η αφήγηση οργανώνεται με άξονα
το χρόνο, αλλά οι καταστάσεις συν-
δέονται αιτιολογικά μεταξύ τους.

- Η αφήγηση ακολουθεί τη δομή
που δίνεται στο παρακάτω σχήμα:

**A. Πληροφορίες για τους ήρωες, το
χώρο, το χρόνο και την κατάσταση
από την οποία ξεκινά η αφήγηση**

Β. Η εξέλιξη της αφήγησης και η έκβαση της

Γ. Η λύση: η κρίση του αφηγητή για το νόημα της ιστορίας

- Κύριος χρόνος της αφήγησης είναι ο αόριστος, αλλά χρησιμοποιείται και ο παρατατικός.
- Κύριο γνώρισμα της αφήγησης είναι οι συνδετικές λέξεις ή φράσεις που δείχνουν τη χρονική σειρά των γεγονότων και την αιτιολογική σχέση μεταξύ τους.

Διαβάζω και γράφω

1. α. Μετά την ανάγνωση του κειμένου 2, γράψτε ένα δικό σας τίτλο στο κείμενο, που να αποδίδει καλύτερα το θέμα του.
- β. Αφού διαβάσετε πάλι το κείμενο και παρατηρήσετε την εξέλιξη

της αφήγησης, γράψτε σύντομους
πλαγιότιτλους σε κάθε παράγραφο
του κειμένου.

γ. Με βάση τα προηγούμενα διαμορ-
φώστε ένα διάγραμμα του κειμένου,
συμπληρώνοντας τα εξής στοιχεία:

Τόπος – Χρόνος _____

_____

Πρόσωπα-«ήρωες» _____

_____

_____

Το πρόβλημα - Ο στόχος

_____

_____

Η δράση - Τα αποτελέσματα

_____

_____

Η λύση _____

_____

_____

δ. Τώρα με βάση αυτή την οργάνωση γράψτε μια πρώτη μορφή περίληψης σε 70-80 λέξεις.

2. Ένας συμμαθητής σας έγραψε την παρακάτω περίληψη για το κείμενο «Ιστορία μιας φώκιας». Μελετήστε την περίληψη αυτή, εντοπίστε τις «αρετές» και τις «αδυναμίες» της και σχολιάστε τις.

• Προκειμένου να την αξιολογήσετε, συμβουλευτείτε τη θεωρία της αφήγησης που σας δόθηκε και της περίληψης που δίνεται παρακάτω.

«Ο συγγραφέας διηγείται μια ιστορία που άκουσε στην Ολλανδία για τη σχέση μιας οικογένειας ψαράδων και μιας φώκιας. Στην αρχή, αφού περιγράφει τη φώκια, αναφέρει ότι το ζώο βοηθάει τους ψαράδες στο ψάρεμα, αλλά το χειμώνα μπαίνει στο σπίτι τους και ζητάει φαγητό.

Στη συνέχεια, παρουσιάζει μια τέτοια φώκια, την οποία ο ψαράς ήθελε να ρίξει στη θάλασσα, επειδή στερούσε το φαγητό από τα παιδιά του. Η γυναίκα του προσπαθεί να τον αποτρέψει, αλλά στο τέλος πείστηκε ότι δε γινόταν αλλιώς. Τότε ο ψαράς πήγε τη φώκια σε ένα ξερονήσι, αλλά γυρίζοντας στενοχωρημένος τη βρήκε στο σπίτι. Σε λίγο καιρό προσπάθησε να τη διώξει ρίχνοντάς τη στο πέλαγος και χτυπώντας τη με το κουπί. Τη νύχτα, όμως, η φώκια γύρισε τραυματισμένη και από τότε οι ψαράδες την κράτησαν μαζί τους, γιατί άρχισαν να πιάνουν όλο και περισσότερα ψάρια».

3. Να βρείτε ένα μύθο του Αισώπου, όπου πρωταγωνιστούν ζώα. Διαβάστε τον προσεκτικά και σημειώστε τη δομή του, τα μέρη του, όπως πα-

ρουσιάζονται στο σχήμα που σας δίνεται στη θεωρία παραπάνω.

Μαθαίνω για την περίληψη

- Η περίληψη είναι ένα σύντομο κείμενο το οποίο συμπυκνώνει το βασικό περιεχόμενο ενός μεγαλύτερου κειμένου και μας πληροφορεί γι' αυτό.
- Η περίληψη μπορεί να λάβει πολλές μορφές: μπορεί να είναι ο τίτλος ενός κειμένου ή μιας παραγράφου, όπως επίσης και η σύντομη απόδοση του περιεχομένου ενός βιβλίου. Εξάλλου, συναντάμε τον περιληπτικό λόγο καθημερινά σε τίτλους ειδήσεων, διαφημίσεις, αγγελίες κτλ.
- Σ' αυτή την ενότητα θα μάθουμε τα βασικά βήματα για την περίληψη, τα οποία είναι:

- α. Η προσεκτική ανάγνωση του αρχικού κειμένου.**
- β. Ο εντοπισμός του κεντρικού θέματος (θεματικού κέντρου) του κειμένου.**
- γ. Η μελέτη της δομής των παραγράφων του κειμένου και η υπογράμμιση των βασικών λέξεων.**
- δ. Η γραφή σύντομων πλαγιότιτλων σε κάθε παράγραφο.**
- ε. Η γραφή της περίληψης με ιδιαίτερη προσοχή:**
  - να ξεκινά είτε με αναφορά στο κείμενο/συγγραφέα είτε απευθείας·**
  - να αξιοποιεί με προσοχή τις απαραίτητες συνδετικές λέξεις·**
  - να περιέχει την κύρια θέση και τις βασικές ιδέες του κειμένου·**
  - να έχει πληροφοριακό ύφος και να μη σχολιάζει το κείμενο·**
  - να μην υπερβαίνει τον αριθμό λέξεων που έχει οριστεί.**

Κείμενο 7

Μόλις το πλήρωμα του Νισίν Μάρου απέκτησε την παράνομη έγκριση, έβαλε πλώρη για την Ανταρκτική κι όλα έδειχναν ότι τίποτα και κανένας δε θα κατάφερνε να εμποδίσει τον αφανισμό αυτών των ζώων που απειλούνται με πλήρη εξαφάνιση.

Για καλή τύχη όλων, τα πράγματα δεν ήταν έτσι, γιατί μόλις ο κυβερνήτης Τοσίρο Τανιφούτζι έδωσε τη διαταγή να σηκώσουν τις άγκυρες, οι μυρμηγκιές του οικολογικού κινήματος άρχισαν να κινητοποιούνται. Κι έτσι, το πρωί της 21ης Δεκεμβρίου 1987 τέσσερα ταχύπλοα σκάφη, που έπλεαν με

τη σημαία του «Ουράνιου Τόξου», μπλόκαραν την έξοδο στην προκυμαία Μιτσουμπίσι της Γιοκοχάμα με μια φάλαινα φουσκωτή σε φυσικό μέγεθος.

Ο κυβερνήτης Τανιφούτζι σκέφτηκε ότι θα του ήταν εύκολο να διαλύσει το μουσαμαδένιο κήτος* και να συνεχίσει τη ρότα του**, αλλά τα ταχύπλοα γυρνούσαν σαν υδρόβιες σφήκες συνέχεια γύρω απ' το σκάφος, εμποδίζοντας τις μανούβρες για το βιράρισμα*** και

---

*κήτος: θηλαστικό μεγάλων διαστάσεων που ζει στο νερό, π.χ. η φάλαινα

**ρότα: η πορεία του πλοίου και (μεταφορικά) ο προσανατολισμός

***βιράρισμα: το σήκωμα της άγκυρας του πλοίου

**χωρίς να τ' αφήνουν να κουνήσει
ρούπι, εκτός κι αν ο Ιάπωνας
ναυτικός τολμούσε να περάσει
πάνω απ' τα φουσκωτά.**

**Ο σκοπός ήταν να κερδηθεί
χρόνος. Τα ταχύπλοα ζάλιζαν το
γιαπωνέζικο κολοσσό στη
Γιοκοχάμα, ενώ στις ευρωπαϊκές
πρωτεύουσες τα μέλη της
Greenpeace κατόρθωναν να γίνουν
δεκτά από τις κυβερνήσεις κι
εξασφάλιζαν την επανεξέταση της
άδειας που είχε χορηγηθεί.**

**Η περιπέτεια αυτή κράτησε
τριάντα ώρες. Τα ταχύπλοα
άλλαζαν βάρδιες για να
ανεφοδιαστούν με καύσιμα και τα
πληρώματα έτρωγαν και έπιναν
στο πόδι. Στις 22 Δεκεμβρίου, τρεις
η ώρα το απόγευμα, η μάχη
κερδήθηκε ειρηνικά: η Διεθνής
Επιτροπή για τις Φάλαινες CBI**

ακύρωνε την άδεια και εφιστούσε
την προσοχή στην Ιαπωνία να
σεβαστεί τη διεθνή νομοθεσία.

Louis Sepulveda, «Ο κόσμος
του τέλους του κόσμου»,
στο *Ελληνική Γλώσσα, Σχολεία
Δεύτερης Ευκαιρίας Αττικής,*
Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης
Ενηλίκων/ΥΠΕΠΘ, 2000

Κείμενο 8

**Δεν είχε καν το λόγο του τελειώ-
σει κι έπεσε μέγα κύμα πάνω του
σαρωτικό που ταρακούνησε και
τη σχεδία.
Βρέθηκε ξαφνικά μακριά της,
του ξέφυγε απ' το χέρι το τιμόνι.
Η θυμωμένη θύελλα με τους μεικτούς
ανέμους σύντριψε το κατάρτι,
πανί κι αντένα σφενδονίστηκαν
πέρα στο πέλαγο.
Κι έμεινε αυτός ώρα πολλή μέσα
στη δίνη,**

κεφάλι δεν μπορούσε να σηκώσει
μπρος στην ορμή των φοβερών
κυμάτων. Τον βάρυναν ακόμα
και τα ρούχα, αυτά που η θεία
Καλυψώ τού είχε φορέσει.
Κάποια στιγμή ωστόσο ανάβλεψε,
φτύνει από το στόμα του πικρή
την άρμη
– σαν χείμαρρος κελάρυσε καθώς
του βγαίνει απ’ το κεφάλι.
Όμως και τη σχεδία του θυμάται
κι ας είχε πια αποκάμει.
Βρήκε ξανά τη δύναμη κι αρπάζεται
μέσα απ’ τα κύματα επάνω της και,
καθισμένος τώρα
εκεί στη μέση, δοκίμαζε πώς
να ξεφύγει το τέλος του θανάτου.

Ομήρου *Οδύσσεια*, ραψωδία ε,
στ. 313-326, μτφρ. Δ. Ν. Μαρωνίτης,
ΟΕΔΒ, 2001

Ακούω και μιλώ

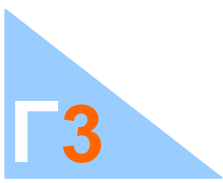
Μελετήστε προσεκτικά τα κείμενα 7 και 8 και απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Παρουσιάζουν γεγονότα πραγματικά ή φανταστικά (που μοιάζουν δηλαδή με παραμύθι);
- Σε ποιους χρόνους βρίσκονται κυρίως τα ρήματα του κειμένου 7;
- Για ποιο λόγο;

Διαβάζω και γράφω

1. Γράψτε από έναν τίτλο για τα κείμενα 7 και 8 που διαβάσατε.
2. Ποια αφήγηση από αυτές (κείμ. 7, 8) σας άρεσε περισσότερο;
  - Για ποιους λόγους;
  - Αιτιολογήστε την προτίμησή σας σε μια σύντομη παράγραφο.

Λεξιλόγιο αφηγηματικών κειμένων

1 Βρείτε και καταγράψτε τα ρήματα των κειμένων 7 και 8 σε δύο χωριστές στήλες. Διαβάστε τα προσεκτικά και πείτε ποια από τα ρήματα αποδίδουν την ένταση της περιπέτειας.

2 Βρείτε στο κείμενο 7 τις συνδετικές λέξεις ή φράσεις που δείχνουν τη χρονική σειρά των γεγονότων και τις αιτιολογικές σχέσεις μεταξύ τους.

Δραστηριότητες παραγωγής λόγου

Ακούω και μιλώ

1. Αν ξέρετε κάποια ιστορία που να δείχνει τέτοια σχέση ανθρώπου -

ζώου, παρόμοια με αυτή του εισαγωγικού κειμένου, αφηγηθείτε τη στην τάξη.

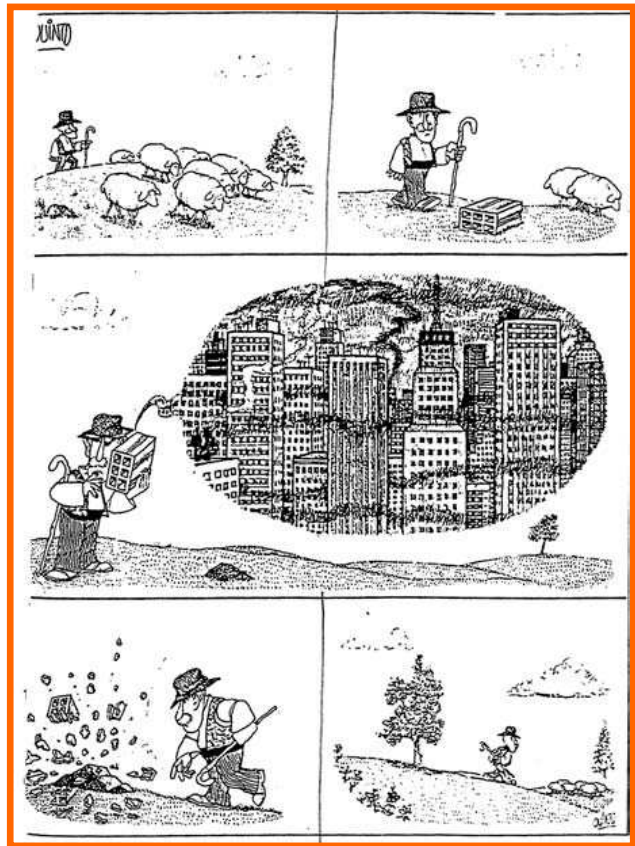
2. Αφηγηθείτε στους συμμαθητές σας ένα περιστατικό από μια εκδρομή στη φύση που σας έχει εντυπωσιάσει. • Προσέξτε τη δομή της αφήγησης σας, όπως και τις συνδετικές λέξεις ή φράσεις που θα χρησιμοποιήσετε.

3. Σας άρεσε η αφήγηση που ακούσατε από το συμμαθητή σας;

- Ποια στοιχεία της σας άρεσαν περισσότερο;**
- Ποιες θεωρείτε αδυναμίες της αφήγησης αυτής;**

4. Δείτε προσεκτικά την εικονογραφημένη ιστορία του Quino στην παρακάτω εικόνα. Μπορείτε να αφηγηθείτε με λόγια όσα δείχνουν οι εικόνες;

**Quino, Ο κόσμος
ανάποδα,
εκδ. Ars Longa**

Διαβάζω και γράφω

1. Σας δίνεται η αρχή μιας ιστορίας: «Το πλοίο ξεκίνησε, αν και ο καιρός ήταν πολύ κακός. Από την πρώτη στιγμή άρχισα να φοβάμαι. Κοιτούσα γύρω μου...». Συνεχίστε την ιστορία περιγράφοντας ένα φανταστικό επεισόδιο σε φουρτουνιασμένη θάλασσα.

2. Αφηγηθείτε μια δραστηριότητα στη φύση στην οποία συμμετείχατε στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Το κείμενό σας θα δημοσιευτεί στο μαθητικό περιοδικό του σχολείου σας.

3. Είναι καλή η αφήγηση που κάνατε στην προηγούμενη άσκηση;

- Γράψτε τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία θα την αξιολογούσατε.**
- Αφού σημειώσετε σε συνεργασία με τον καθηγητή σας τα κριτήρια αυτά, συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα με ένα ενδεικτικό (✓) στην αντίστοιχη στήλη.**

- Γράψτε στη συνέχεια ένα σύντομο σχόλιο-κριση για το κείμενό σας (2-3 σελίδες).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ					
Κριτήρια	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πολύ
1					
2					
3					
4					
5					

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Δ1

Στοιχεία του επιχειρήματος
και μελέτη επιχειρημάτων

Ακούω και μιλώ

1. Αφού διαβάσετε το κείμενο 3, παρουσιάστε τρεις από σας το πρόβλημα στο οποίο αναφέρεται.

- Οι υπόλοιποι επισημάνετε την πιο εύστοχη παρουσίαση, αιτιολογώντας την επιλογή σας.

2. Προσέξτε πώς οργανώνει ο συγγραφέας το κείμενό του.

α. Τι περιέχει ο πρόλογος – εισαγωγή του κειμένου; • Παρουσίαση του προβλήματος μόνο ή και προαναγγελία των όσων θα αναλυθούν παρακάτω; • Τι ρόλο παίζουν οι ερωτήσεις που θέτει ο συγγραφέας;

β. Εξηγήστε με βάση την 4η και την 5η παράγραφο πώς μετά τη βιομηχανική επανάσταση άρχισε η μεγάλη παραγωγή προϊόντων.

γ. Ποιες συνδετικές λέξεις και φράσεις χρησιμοποιεί ο συγγραφέας τόσο μεταξύ των προτάσεων όσο και μεταξύ των παραγράφων;

Διαβάζω και γράφω

1. Μετά την προηγούμενη συζήτηση, καταγράψτε σε 3-4 γραμμές το σύγχρονο κοινωνικό πρόβλημα με το οποίο ασχολείται ο συγγραφέας στο κείμενό του.

2. Γράψτε πλαγιότιτλους σε όλες τις παραγράφους του κειμένου.

3. Με βάση τα προηγούμενα ερωτήματα, συμπληρώστε το διάγραμμα του κειμένου που ακολουθεί

επιλέγοντας φράσεις-κλειδιά από το κείμενο.

Α΄ ΠΡΟΛΟΓΟΣ

– Παρουσίαση προβλήματος →

.....
.....
.....

– Προαναγγελία θεμάτων που θα αναλυθούν → .....

.....
.....
.....
.....

Β΄ ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ

**1. Αναφορά στο παρελθόν:
αιτιολόγηση → .....**

.....
.....

**2. Μετά τη βιομηχανική
επανάσταση:**

3. Τι πρέπει να κάνουμε και πώς;

→ .....

.....

.....

.....

.....

Γ' ΕΠΙΛΟΓΟΣ

.....

.....

.....

.....

.....

4. Ο συγγραφέας έδωσε το κείμενο 3 να δημοσιευτεί σε γνωστό οικολογικό περιοδικό, συνοδευόμενο από την παρακάτω περίληψη:

«Το κείμενο αναφέρεται στη μεγάλη κατανάλωση φυσικών πόρων σήμερα, η οποία βλάπτει το φυσικό περιβάλλον και επιβάλλει τη λήψη άμεσων μέτρων. Πιο συγκεκριμένα, στην αρχή παρουσιάζεται η κατάσταση στο παρελθόν, όταν οι άνθρωποι ζούσαν κοντά στη φύση και χρησιμοποιούσαν μόνο ανανεώσιμους φυσικούς πόρους. Μετά τη βιομηχανική επανάσταση όμως και την εγκατάσταση σε μεγάλες πόλεις, ανακαλύφθηκαν ποικίλες μηχανές γρήγορης παραγωγής προϊόντων, ιδρύθηκαν εργοστάσια και φτιάχτηκαν λιπάσματα και φυτοφάρμακα για αύξηση των αγροτικών προϊόντων. Τότε η βιομηχανία στράφηκε στους ορυκτούς πόρους, που δίνουν εύκολη και φτηνή ενέργεια, και εγκατέλειψε τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, που δίνουν

λιγότερη ενέργεια. Το κείμενο ολοκληρώνεται με την παρουσίαση προτάσεων για περιορισμό της σπατάλης πόρων, την ανακύκλωση και τη χρήση περισσότερων ανανεώσιμων φυσικών πόρων».

- Προσέξτε στην περίληψη αυτή την εισαγωγή και τους τρόπους με τους οποίους το κείμενο αποκτά συνοχή.

Οι πρώτες μου γνώσεις για το **επιχείρημα**

- Σε μια συζήτηση ή σε ένα κείμενο, για να υποστηρίξουμε τις θέσεις μας ή για να αντικρούσουμε τις θέσεις άλλων, χρησιμοποιούμε επιχειρήματα. Η χρήση επιχειρημάτων μάς βοηθάει να κατανοήσουμε ποιες θέσεις είναι ορθότερες ή πιο σημαντικές από άλλες και κυρίως να

πείσουμε τους άλλους για την ορθότητα των θέσεων μας.

- Ξεκινήσαμε με είδη απλών επιχειρημάτων, όπως τα επιχειρήματα διά μέσου παραδειγμάτων και τα επιχειρήματα με αιτίες, που είναι συνηθισμένα τόσο στις καθημερινές συζητήσεις όσο και στα «επίσημα» κείμενα, ιδιαίτερα στο χώρο των κοινωνικών και φυσικών επιστημών, όπου ανήκει το κείμενο που μελετήσαμε εδώ.

Κείμενο 9 [Πώς μπορείτε να αγοράζετε τη γη;]

[Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από την απάντηση που έδωσε ο Σιατλ, αρχηγός μιας φυλής Ινδιάνων, προς τον πρόεδρο της Αμερικής Φραγκλίνο Πιρς (1853-1857), όταν ο τελευταίος

ζήτησε από το Σιατλ να πουλήσει στην κυβέρνηση τη γη του. Το κείμενο μετέφρασε ο Ζήσιμος Λορεντζάτος και το δημοσίευσε στο ΒΗΜΑ στις 16 Ιανουαρίου 1977].

Πώς μπορείτε να αγοράσετε ή να πουλάτε τον ουρανό – τη ζέστα της γης; Για μας μοιάζει παράξενο. Η δροσιά του αγέρα ή το άφρισμα του νερού ωστόσο δε μας ανήκουν. Πώς μπορείτε να τα αγοράσετε από μας; Κάθε μέρος της γης αυτής είναι ιερό για το λαό μου. Κάθε αστραφτερή πευκοβελόνα, κάθε αμμούδα στις ακρογιαλιές, κάθε θολούρα στο σκοτεινό δάσος, κάθε ξέφωτο και κάθε ζουζούνι που ζουζουνίζει είναι στη μνήμη και στην πείρα του λαού μου ιερό.

Ξέρουμε πως ο λευκός δεν καταλαβαίνει τους τρόπους μας. Τα μέρη

της γης, το ένα με το άλλο, δεν κάνουν γι' αυτόν διαφορά, γιατί είναι ένας ξένος που φτάνει τη νύχτα και παίρνει από τη γη όλα όσα του χρειάζονται. Η γη δεν είναι αδερφός του αλλά εχθρός που πρέπει να τον κατακτήσει και αφού τον κατακτήσει πηγαίνει παρακάτω. Με το ταμάχι* που έχει θα καταπιεί τη γη και θα αφήσει πίσω του μια έρημο.

---

* ταμάχι: απληστία, πλεονεξία.

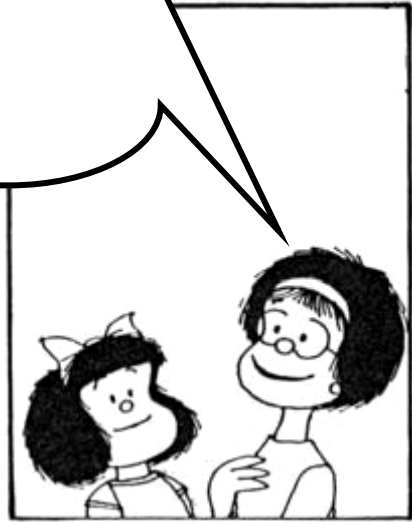

Κείμενο 10 [Τι κρίμα!]

**ΠΕΣ ΜΟΥ, ΜΑΜΑ,
ΠΩΣ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟ
ΤΟ ΜΕΡΟΣ ΠΟΥ
ΘΑ ΠΑΜΕ
ΔΙΑΚΟΠΕΣ;**

**Α, ΥΠΕΡΟΧΟ! ...ΜΕ
ΚΑΤΙ ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΕΣ
ΛΙΜΝΕΣ, ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ
ΓΥΡΩ ΤΟΥΣ ΒΟΥΝΑ
ΚΑΙ ΔΑΣΗ!**

**ΚΑΙ ΠΟΙΟΣ ΤΑ ΕΚΑΝΕ
ΟΛ' ΑΥΤΑ ΤΑ ΟΜΟΡΦΑ
ΠΡΑΓΜΑΤΑ;**

**Ο ΘΕΟΥΛΗΣ
ΤΙΣ ΕΚΑΝΕ
ΟΛΕΣ ΑΥΤΕΣ
ΤΙΣ ΟΜΟΡΦΙΕΣ**

**ΤΙ ΚΡΙΜΑ ΠΟΥ ΕΔΩ ΤΟ
ΜΕΙΟΔΟΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟ
ΤΟΝ ΚΕΡΔΙΣΕ ΑΛΛΟΣ!**

**Quino, *Μαφάλντα*, αρ. 5, μτφρ. Νίκη
Τζούδα, εκδ. Πάρα Πέντε, 1991**

***μειοδοτικός διαγωνισμός: ο δια-
γωνισμός που διεξάγει το κράτος
και στον οποίο εξετάζονται οι προ-
τάσεις των εργολάβων για την
εκτέλεση ενός έργου με βασικό
κριτήριο τη μικρότερη τιμή – χαμη-
λότερη σε κόστος προσφορά.**

Κείμενο 11

[Το περιβαλλοντικό κόστος των μεταφορών]

Μια μακροχρόνια ευρωπαϊκή έρευνα (από τη χώρα μας συμμετείχε το Εργαστήριο Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου) υπολόγισε το περιβαλλοντικό κόστος των μεταφορών, το οποίο είναι τεράστιο (οι επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία κατέχουν το 95% των συνολικών επιπτώσεων).

Το περιβαλλοντικό κόστος των μεταφορών στην Αθήνα είναι υψηλότερο από παντού. Το μεταφορικό μέσο με το υψηλότερο περιβαλλοντικό κόστος είναι το πετρελαιοκίνητο ταξί· για κάθε χιλιόμετρο που διανύει ο επιβάτης του επιβαρύνεται με 0,60 ευρώ! Ακολουθούν το

συμβατικό αυτοκίνητο με 0,15 ευρώ ανά επιβατοχιλιόμετρο, το πετρελαιοκίνητο λεωφορείο με 0,06 ευρώ, το βενζινοκίνητο καταλυτικό αυτοκίνητο με 0,014 ευρώ, το αυτοκίνητο υγραερίου με 0,013 ευρώ, το μετρό με 0,004 ευρώ, ενώ το τρόλεϊ έχει σχεδόν μηδενικό κόστος.

περ. «ΟΙΚΟ»,
εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 2002

Ακούω και μιλώ

1. Υποθέστε ότι είστε ο αρχηγός των Ινδιάνων και απευθύνεστε στον πρόεδρο της Αμερικής (ΗΠΑ). Με ποια επιχειρήματα, τα οποία υπάρχουν στο κείμενο 9, θα αρνιόσαστε την παραχώρηση-πώληση της γης σας; • Προσέξτε το είδος-προσανατολισμό των επιχειρημάτων αυτών.

2. Κάποιοι συμμαθητές σας παρατηρούν το σκίτσο με τη Μαφάλντα, αλλά δυσκολεύονται να κατανοήσουν την τελευταία εικόνα. • Μπορείτε να τους εξηγήσετε τι εννοεί η Μαφάλντα ότι «εδώ το μειοδοτικό διαγωνισμό τον κέρδισε άλλος»;

3. Με βάση όσα διαβάσατε στο κείμενο 11, προσπαθήστε να πείσετε τους γονείς σας να μην επιλέξουν το αυτοκίνητο για τις μετακινήσεις τους, αλλά ένα μέσο μαζικής μεταφοράς.

4. Επισκέπτεστε ένα κατάστημα τροφίμων για να αγοράσετε αναψυκτικά και νερό. Ο πωλητής σας δίνει τα προϊόντα σε πλαστικά κουτιά ή αλουμινένια. Εξηγήστε του γιατί προτιμάτε τις επιστρεφόμενες συσκευασίες από αυτές της μιας χρήσης. • Μπορείτε, αν θέλετε, να

υποδυθεί κάποιος από εσάς το ρόλο του πωλητή κι ένας άλλος το ρόλο του αγοραστή.

Διαβάζω και γράφω

1. Υποθέστε ότι ως πρόεδρος των ΗΠΑ απαντάτε στα επιχειρήματα του αρχηγού των Ινδιάνων. Γράψτε μία παράγραφο (60-70 λέξεις) με επιχειρήματα που θα «απαντούν» στις σκέψεις του Ινδιάνου αρχηγού.
2. Παρατηρώντας τις τέσσερις εικόνες του κειμένου 10, καταγράψτε πόσα και ποια επιχειρήματα χρησιμοποιεί η μητέρα της Μαφάλντα.
3. Γράψτε μία παράγραφο (70-80 λέξεις) με την παρακάτω θεματική πρόταση. Στην ανάπτυξη (λεπτομέρειες) χρησιμοποιήστε στοιχεία και από το κείμενο 11.

Θεματική πρόταση: Ποιο μεταφορικό μέσο συμφέρει να χρησιμοποιήσω για να μη βλάπτεται το περιβάλλον;

4. Γράψτε μία παράγραφο (80 λέξεις) στην οποία θα εξηγείτε στους γονείς σας γιατί πρέπει να αγοράζουν ποτά, αναψυκτικά κτλ. σε γυάλινη συσκευασία.

Δ2

Λεξιλόγιο επιχειρηματολογίας

1 Εντοπίστε και καταγράψτε λέξεις και φράσεις που

χρησιμοποιούνται στα παραπάνω κείμενα επιχειρημάτων για τη σύνδεση των προτάσεων και των παραγράφων.

2 Συνεχίστε τη συλλογή
λεξιλογίου, όπως στην
προηγούμενη ενότητα.

Γενικό λεξιλόγιο για τη φύση

Ειδικό λεξιλόγιο για φυσικούς πόρους – ενέργεια

Δραστηριότητες παραγωγής λόγου

Ακούω και μιλώ

1. Μιλώντας προς τους συμμαθητές σας προτείνετε τους τρόπους περιορισμού της σπατάλης προϊόντων, ανακύκλωσης υλικών και χρησιμοποίησης ανανεώσιμων φυσικών πόρων, μετατρέποντας σε αποφαντικές τις ερωτηματικές προτάσεις που βρίσκονται στο τέλος του κειμένου 3.

2. Σε ποιο συμπέρασμα-πρόβλεψη για το μέλλον βλέπετε να καταλήγει ο συγγραφέας; • Συμμερίζετε την αισιοδοξία του για το μέλλον ή όχι; • Υποθέστε ότι απαντάτε στον καθηγητή σας, που έχει ανάλογες απόψεις με αυτές του κειμένου.

Διαβάζω και γράφω

Στην περιοχή σας οργανώνεται από το Δήμο και διάφορες οικολογικές ομάδες μια εκστρατεία διαφώτισης των πολιτών για τη μείωση της ρύπανσης και των σκουπιδιών. Η τάξη σας ανέλαβε να γράψει ένα κείμενο τεσσάρων παραγράφων, το οποίο θα απευθύνεται στους μεγαλύτερους συμπολίτες σας. Αφού περιγράψετε την κατάσταση, να τους προτείνετε τρόπους με τους οποίους θα βοηθήσουν να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της ρύπανσης και των σκουπιδιών στην πόλη σας.

Ε

ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΑ

Πολυτροπικό κείμενο (συνδυάζει εικόνα και λόγο)

Κείμενο 12 [Ένας λύκος... στον υπολογιστή σας]

ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ

Περιβαλλοντική εταιρεία για τη διατήρηση της αγρίας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος

Home | Δρόμοις | Περιβαλλοντικό Κέντρο | Περιβαλλοντική Εκπαίδευση | Βαλκανική συνεργασία

Εθελοντισμός | Μικρά Άρκτοις | Εκδόσεις | Υποστηρίξτε το έργο μας | Επικοινωνήστε μαζί μας

Βιντεοθήκη

Λύκος (*Canis lupus*)

Ο λύκος υπήρξε το σαρκοφάγο με τη μεγαλύτερη γεωγραφική εξάπλωση στον πλανήτη μας. Σήμερα έχει εξαφανιστεί από το μεγαλύτερο μέρος της προηγούμενης κατανομής του. Η αρνητική αντίληψη που έχουν οι άνθρωποι για το λύκο και η μείωση της φυσικής του λείας καθιστούν το είδος τρωτό και τη συνέχεια της επιβίωσής του προβληματική.

Ορεινά οικοσυστήματα
Καφέ αρκούδα
Λύκος
- Χαρακτηριστικά του Λύκου
- Παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά το μέλλον του λύκου στην Ελλάδα
- Πρόγραμμα LIFE «ΛΥΚΟΣ»
- Ο λύκος παρών στους Μύθους και τις Παραδόσεις
Αγριόγιδο
Βίδρα
Ελληνικός ποιμενικός

ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ

Περιβαλλοντική εταιρεία για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος

[Home](#)

[Δράσεις](#)

[Εθελοντισμός](#)

[Περιβαλλοντικό κέντρο](#)

[Περιβαλλοντική Εκπαίδευση](#)

[Βαλκανική συνεργασία](#)

[Μικρή Άρκτος](#)

[Εκδόσεις](#)

[Υποστηρίξτε το έργο μας](#)

[Επικοινωνήστε μαζί μας](#)

[βιντεοθήκη](#)

Λύκος (Canis Lupus)

Ο λύκος υπήρξε το σαρκοφάγο με τη μεγαλύτερη γεωγραφική εξάπλωση στον πλανήτη μας. Σήμερα έχει εξαφανιστεί από το μεγαλύτερο μέρος της προηγούμενης κατανο-

μής του. Η αρνητική αντίληψη που έχουν οι άνθρωποι για το λύκο και η μείωση της φυσικής του λείας καθιστούν το είδος τρωτό και τη συνέχεια της επιβίωσής του προβληματική.

Ορεινά οικοσυστήματα

Καφέ αρκούδα

Λύκος

- Χαρακτηριστικά του Λύκου

- Παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά το μέλλον του λύκου στην Ελλάδα

- Πρόγραμμα LIFE « ΛΥΚΟΣ »

- Ο λύκος παρών στους Μύθους και στις Παραδόσεις

Αγριόγιδο

Βίδρα

Ελληνικός ποιμενικός

Κείμενο 13

[Οδηγός εναλλακτικών διακοπών]

ΟΔΗΓΟΣ... ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΜΗΛΙΑ

Επειδή η Μηλιά μπορεί να φιλοξενήσει μόνο τριάντα πέντε άτομα, πρέπει να κάνετε κράτηση πριν την επισκεφτείτε. Διαλέξτε βολικά και ζεστά ρούχα να πάρετε μαζί σας, γιατί έχει αρκετή υγρασία. Εφοδιαστείτε με ένα φακό για να κινείστε στον οικισμό το βράδυ.

Πώς να πάτε
Ο οικισμός της Μηλιάς βρίσκεται στο νομό Χανίων περίπου 50 χιλιόμετρα από τα Χανιά. Θα κατευθυνθείτε προς το Καστέλλι, αλλά αρκετά πριν φτάσετε θα στρίψετε αριστερά προς το χωριό Καλουδιανά. Αφού περάσετε τα χωριά Καλουδιανά, Τοπόλια και Μάλι, θα στρίψετε προς το χωριό Βλάτος. Μετά το Βλάτος, περίπου πέντε χιλιόμετρα αρκετά «εύκολου» χωματόδρομου θα σας οδηγήσουν στον οικισμό.

Τι να κάνετε
Στη Μηλιά μπορείτε να μην κάνετε τίποτα και σχεδόν τα πάντα. Μπορείτε να παραμείνετε στον οικισμό παίζοντας επιτραπέζια παιχνίδια, συζητώντας, τρώγοντας και πίνοντας. Μπορείτε να διαλέξετε ένα από τα πέντε σημαδεμένα μονοπάτια που ξεκινούν από τον οικισμό και να περπατήσετε από τριάντα λεπτά έως και επτά ώρες, ανάλογα τη διάθεση και τις αντοχές σας.

Πόσο θα πληρώσετε
Το «σπιτάκι» που μπορεί να φιλοξενήσει δύο άτομα θα σας κοστίσει από 47 έως 56 €, ανάλογα το μέγεθος, με πρώιμο, εφόσον κάθε κατάλυμα έχει τη δική του προσωπικότητα. Το «τρίκλινο» 70 € και το «τετράκλινο» 80 €. Στην τραπεζαρία της Μηλιάς μπορείτε να φάτε πολύ καλά, με κατά μέσον όρο 10 € το άτομο. Μαρμελάδες, λάδι (πιστοποιημένο βιολογικό από τον οργανισμό ΔΗΩ) και βότανα πωλούνται επίσης στη Μηλιά.

ΟΔΗΓΟΣ ... ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΜΗΛΙΑ

Επειδή η Μηλιά μπορεί να φιλοξενήσει μόνο τριάντα πέντε άτομα, πρέπει να κάνετε κράτηση πριν την επισκεφτείτε. Διαλέξτε βολικά και ζεστά ρούχα να πάρετε μαζί σας, γιατί έχει αρκετή υγρασία. Εφοδιαστείτε με ένα φακό για να κινείστε στον οικισμό το βράδυ.

Πώς να πάτε

Ο οικισμός της Μηλιάς βρίσκεται στο νομό Χανίων περίπου 50 χιλιόμετρα από τα Χανιά. Θα κατευθυνθείτε προς το Καστέλλι, αλλά αρκετά πριν φτάσετε θα στρίψετε αριστερά προς το χωριό Καλουδιανά. Αφού περάσετε τα χωριά Καλουδιανά, Τοπόλια και Μίλι, θα στρίψετε προς το χωριό Βλάτος. Μετά το Βλάτος, περίπου πέντε χιλιόμετρα αρκετά «εύκολου» χωματόδρομου θα σας οδηγήσουν στον οικισμό.

Τι να κάνετε

Στη Μηλιά μπορείτε να μην κάνετε τίποτα και σχεδόν τα πάντα. Μπορείτε να παραμείνετε στον οικισμό παίζοντας επιτραπέζια παιχνίδια, συζητώντας, τρώγοντας και πίνοντας. Μπορείτε να διαλέξετε ένα

από τα πέντε σημαδεμένα μονοπάτια που ξεκινούν από τον οικισμό και να περπατήσετε από τριάντα λεπτά έως και επτά ώρες, ανάλογα τη διάθεση και τις αντοχές σας.

Πόσο θα πληρώσετε

Το σπιτάκι που μπορεί να φιλοξενήσει δύο άτομα θα σας κοστίσει από 47 έως 56 € ανάλογα το μέγεθος, με πρωινό. Εφόσον κάθε κατάλυμα έχει τη δική του προσωπικότητα. Το «τρίκλινο» 70 € και το «τετράκλινο» 80 €. Στην τραπεζαρία της Μηλιάς μπορείτε να φάτε πολύ καλά, με κατά μέσον όρο 10 € το άτομο. Μαρμελάδες, λάδι (πιστοποιημένο βιολογικό από τον οργανισμό ΔΗΩ) και βότανα πωλούνται επίσης στη Μηλιά.

περ. «ΟΙΚΟ», εφημ.
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2002

Ακούω και μιλώ

1. Για ποιους λόγους τα κείμενα αυτά είναι πιο πετυχημένα με τις εικόνες που τα συνοδεύουν από ό,τι θα ήταν χωρίς αυτές;
2. Το κείμενο 12 είναι μια σελίδα του διαδικτύου. Ποιας εταιρείας την ιστοσελίδα επισκεφτήκαμε και βρήκαμε το κείμενο; • Τι είδους εταιρεία είναι αυτή; • Ποιες άλλες πληροφορίες για την εταιρεία αυτή είναι διαθέσιμες στην ίδια ιστοσελίδα;
3. Ποιο ρόλο παίζει η κεντρική φωτογραφία του κειμένου 12; • Για ποιο λόγο νομίζετε ότι την έβαλαν οι δημιουργοί της ιστοσελίδας; • Για ποιο λόγο έγραψαν τις λέξεις «λύκος», «μαζί», «μέλλον» με μεγαλύτερα γράμματα;

Οι πρώτες μου γνώσεις για την **πολυτροπικότητα**

Όπως είδαμε στην πρώτη ενότητα, στην εποχή μας υπάρχουν πολλά κείμενα που συνοδεύονται από εικόνες, χωρίς τις οποίες δεν έχουν νόημα μερικές φορές ή δε μεταφέρουν αποτελεσματικά το μήνυμά τους. Η εικόνα, δηλαδή, συχνά συμπληρώνει το νόημα των λέξεων (ιδιαίτερα όταν το κείμενο μας δίνει πληροφορίες) ή ενισχύει το μήνυμα που επιδιώκει να μεταφέρει το κείμενο (συνήθως σε διαφημίσεις ή αφίσες ευαισθητοποίησης σε κοινωνικά ζητήματα) ή κάνει απλώς πιο ελκυστικό το κείμενο. Υπάρχει βέβαια και η περίπτωση οι λέξεις να επεξηγούν απλώς την εικόνα, οπότε η εικόνα παίζει τον κύριο ρόλο, ενώ το κείμενο το βοηθητικό.

Διαβάζω και γράφω

1. Ποιες από τις λειτουργίες της εικόνας, τις οποίες διαβάσατε παραπάνω (*Οι πρώτες μου γνώσεις για την πολυτροπικότητα*), επιτελεί κάθε εικόνα από αυτές που συνοδεύουν τα κείμενα 12 και 13;

2. Βρείτε φωτογραφίες και χάρτη μιας ήσυχης παραλίας από τη μια και ενός πολυσύχναστου τουριστικού θέρετρου από την άλλη.

- Γράψτε τα αντίστοιχα κείμενα και φτιάξτε δύο αποσπάσματα οδηγών διακοπών που να έχουν τη μορφή του κειμένου 13. Τα κείμενά σας θα ενσωματωθούν σε πόστερ που φτιάχνει η τάξη σας (βλ. *Διαθεματική εργασία* στο τέλος της ενότητας).

Διαθεματική εργασία

«Ήσυχες γραφικές παραλίες ή πολυσύχναστα τουριστικά θέρετρα;»

► Από περιοδικά, εφημερίδες, τουριστικούς οδηγούς, λογοτεχνικά έργα, εγκυκλοπαίδειες, το διαδίκτυο σχολικά βιβλία Ιστορίας και Γεωγραφίας, βρείτε κείμενα και εικόνες, φωτογραφίες και σκίτσα που να αφορούν ήσυχες παραλίες από τη μια και παραθαλάσσια μέρη με μεγάλη τουριστική κίνηση από την άλλη. Χωριστείτε σε ομάδες.

1η ομάδα: Οργανώστε το υλικό που θα βρείτε, βάλτε τίτλους, προσθέστε σχόλια στις εικόνες, γράψτε τις δικές σας περιγραφές στα τοπία και φτιάξτε ένα πόστερ / μία αφίσα για την τάξη σας.

2η ομάδα: Γράψτε ένα κείμενο 2-3 παραγράφων με επιχειρήματα υπέρ των διακοπών σε ήσυχες γραφικές παραλίες και ένα άλλο υπέρ των διακοπών σε πολυσύχναστα τουριστικά θέρετρα.

• Στη συνέχεια αξιολογήστε τα κείμενα αυτά, διαλέξτε τα δύο πιο αποτελεσματικά, με βάση κριτήρια τα οποία θα συμφωνήσετε με τον καθηγητή σας, και προσθέστε τα στην αφίσα.

3η ομάδα: Ρωτήστε 100 ανθρώπους από το σχολικό, το οικογενειακό και το ευρύτερο κοινωνικό σας περιβάλλον αν προτιμούν διακοπές σε μια ήσυχη γραφική παραλία ή σε ένα πολυσύχναστο τουριστικό θέρετρο. Αποδώστε το αποτέλεσμα σχηματικά είτε με ένα ραβδόγραμμα είτε με μία πίτα είτε με οποιαδήποτε άλλη μαθηματική παράσταση

θέλετε, αξιοποιώντας γνώσεις και υλικό από το μάθημα της Πληροφορικής. Εξηγήστε με ένα σύντομο συνοδευτικό κείμενο τι παρουσιάζει η παράσταση που θα φτιάξετε και προσθέστε τη στην αφίσα.

► Μην ξεχάσετε, επίσης, να βάλετε τους δύο οδηγούς διακοπών (*Πολυτροπικότητα, Διαβάζω και γράφω, ερώτ. 2*) που φτιάξατε.

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

► Υπάρχουν τρία είδη κειμένου:

α. ....

β. ....

γ. ....

► Η περιγραφή συνδέεται με το

.....

▶ Σε ένα κείμενο μπορεί να περιγραφεί ένα τοπίο

.....
.....

▶ Η αφήγηση συνδέεται με το .....
..... και χαρακτηριστικό της γνώρισμα είναι η χρήση λέξεων ή φράσεων που δείχνουν .....

.....
.....

▶ Κείμενα επιχειρημάτων χρησιμοποιούμε για να .....

.....

▶ Πολυτροπικά ονομάζονται τα κείμενα που συνδυάζουν.....

.....
.....

▶ Με την περίληψη.....
το βασικό περιεχόμενο ενός κειμένου.

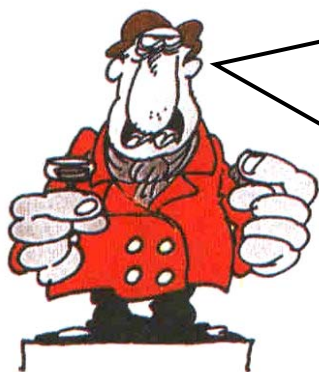
- Για να γράψουμε την περίληψη ενός κειμένου: (βάλτε στη σωστή σειρά τα βήματα που ακολουθούμε)
- α. υπογραμμίζουμε τις βασικές λέξεις κάθε παραγράφου,
  - β. εντοπίζουμε το κεντρικό θέμα του κειμένου,
  - γ. γράφουμε την περίληψη,
  - δ. γράφουμε πλαγιότιτλους σε κάθε παράγραφο,
  - ε. διαβάζουμε προσεκτικά το κείμενο.

4η ενότητα

ΦΡΟΝΤΙΖΩ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΜΟΥ

**ΤΑ ΓΛΥΚΑ
ΜΕ ΛΙΚΕΡΑΚΙ
ΚΟΒΟΥΝ
ΤΗΝ ΟΡΕΞΗ!**

**ΑΝ ΝΟΜΙΖΕΙ
ΚΑΝΕΙΣ ΟΤΙ
ΤΑ ΓΛΥΚΑ
ΜΕ ΛΙΚΕΡΑΚΙ
ΔΕΝ ΚΟΒΟΥΝ
ΤΗΝ ΟΡΕΞΗ, ΑΣ
ΤΟ ΔΗΛΩΣΕΙ!**

Σ' αυτή την ενότητα:

Θα μιλήσουμε για το ρόλο του ουσιαστικού και του επιθέτου στην πρόταση.

Θα μάθουμε τις διαφορετικές κλίσεις των ουσιαστικών και των επιθέτων.

Θα αντιληφθούμε πώς λειτουργούν οι βασικότεροι μηχανισμοί δημιουργίας λέξεων, η παραγωγή και η σύνθεση.

Θα συζητήσουμε και θα γράψουμε περιγράφοντας τη διατροφή μας σήμερα.

A

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενο 1

[Είμαστε ό,τι τρώμε]

Το ένα στα δέκα
Ελληνόπουλα είναι
παχύσαρκο!

Το ένα στα δύο
δε συνηθίζει να τρώει
πρωινό και όλα σχεδόν
έμαθαν να τρώνε σαν τα
Αμερικανάκια. Και όλα αυτά όταν
στη νότια Ασία το 50% των
παιδιών υποσιτίζονται! Ας δούμε
λοιπόν πόσο κακό κάνουμε στον
εαυτό μας και ας πάρουμε την
απόφαση να αλλάξουμε τις κακές
μας συνήθειες... έτσι... σαν δώρο
στον εαυτό μας.

Όπως λοιπόν δείχνουν οι έρευνες, ένα στα τρία Ελληνόπουλα τρώει τουλάχιστον μια δυο φορές την εβδομάδα σε φαστφούντ, κυρίως τα αγόρια, και το 20% από αυτά τα παιδιά πηγαίνουν στα φαστφουντάδικα μαζί με τους γονείς τους. Αυτό σημαίνει ότι πολλοί γονείς δε διαφωνούν και ίσως μάλιστα να προτρέπουν τα παιδιά τους στο εύκολο και γρήγορο φαγητό.

Το 56% των μαθητών τρώει τουλάχιστον μία φορά την ημέρα τσιπς, κρουασάν και άλλα παρόμοια τρόφιμα. Όμως το χειρότερο από όλα είναι ότι τα παιδιά στην Ελλάδα δε συνηθίζουν να τρώνε πρωινό. Σύμφωνα πάντα με τις έρευνες, η έλλειψη πρωινού από το διαιτολόγιο κάθε παιδιού έχει ως

αποτέλεσμα περισσότερη κατανάλωση των τροφών των φαστφούντ! Και να σκεφτεί κανείς ότι η σωστή διατροφή στην εφηβική ηλικία βοηθάει στην ομαλή, σωματική και ψυχολογική ανάπτυξη των ανθρώπων. Στην ηλικία αυτή μπαίνουν οι βάσεις για τη μελλοντική μας υγεία. Εδώ, λοιπόν, πρέπει να συμφωνήσουμε με την παρακάτω παροιμία:

«Το πρωινό να το τρως μόνος σου, το μεσημεριανό να το μοιράζεσαι με τους φίλους σου και το βραδινό να το χαρίζεις στον εχθρό σου!!»

Σίγουρα δε φταίμε μόνο εμείς!

Υπάρχει μια τόσο μεγάλη ποικιλία νέων αγαθών που ίσως και άθελα μας ωθούμαστε στο να τα δοκιμάσουμε! Κι όμως, όλοι μπορούμε να βελτιώσουμε τις διατροφικές μας συνήθειες προσέχοντας

Τι τρώμε, πόσο αθλούμαστε και φυσικά κρατώντας κάποιο μέτρο στο γρήγορο φαγητό. Αν όλοι οι άνθρωποι εφάρμοζαν κατά λέξη τους κανόνες καλής διατροφής, σίγουρα θα μειωνόταν ο μέσος όρος των καρδιοπαθειών, της παχυσαρκίας και γενικά των προβλημάτων υγείας.

**Τι λέτε;
Κάνουμε μια προσπάθεια;**

**Νικολέτα Αγγελίδου, μαθήτρια
Β΄ τάξης 6ου Γυμνασίου Σερρών
(<http://www.6gymnasio.gr>)**

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Πώς τρέφονται τα Ελληνόπουλα σήμερα, σύμφωνα με το κείμενο;

2 Τι μπορεί να μας προσφέρει μια σωστή και ισορροπημένη διατροφή;

Κείμενο 2

[Παρατηρώντας τα γλυκά...]

Στα παιδικά μου χρόνια όλες οι επισκέψεις – συγγενών και φίλων – συνοδεύονταν απαραίτητως από κάποιο γλυκό δώρημα*.

Μεγάλα και μικρά κουτιά σε χρώμα ροζ ή φιστικί, με λευκές κορδέλες και ασύμμετρους φιόγκους, μικρά τσίγκινα ταψιά, γυάλινα βάζα και δοχεία.

δώρημα: οτιδήποτε κάνουμε δώρο, χαρίζουμε σε κάποιον.

Απογεύματα της Κυριακής με ζαχαρώδη φιλέματα, πάστες διάφορες – κυρίως νουγκατίνες –, στρογγυλά και τετράγωνα σοκολατάκια, αμυγδαλωτά, πολύχρωμα πτιφούρ, αλλά και σαραγλί, μικρά κουρκουμπίνια, σοροπιαστό κανταΐφι, πάλλευκους κουραμπιέδες.

Κουβεντούλες τρυφερές και σκληρές αντιδικίες μέσα στη θαλπωρή της ζάχαρης, λόγια κάποτε πικρά με τη γλύκα στο στόμα, ονειροπολήσεις και αδιαμόρφωτα σχέδια γύρω από την οικειότητα της σαντιγί – μεγαλώσαμε,

χωρίσαμε και τους πιο πολλούς δεν τους ξαναείδα.

Όμως, ακόμα, όταν μπαίνω σε ζαχαροπλαστείο για συνηθισμένες αγορές, περιμένοντας τη σειρά μου, περιεργάζομαι την παράταξη των γλυκισμάτων.

Και τότε, παρατηρώντας τα αρμονικά και με ακρίβεια τεμαχισμένα γλυκά ταψιού και τις μηλόπιτες, έχω την εντύπωση πως βλέπω εν σειρά τα κομμάτια από τα περασμένα μου χρόνια, ενώ οι μισές φέτες του πορτοκαλιού μες στο σιρόπι επαναφέρουν κάτι από τον ήλιο που έδυε εκείνα τα κυριακάτικα απογεύματα.

Τέλος, οι μικροί αφράτοι μπεζέδες, που τρίβονται αμέσως στο στόμα και λιώνουν, κρατάνε πάνω στην επιφάνεια τους τις μορφές κάποιων προσώπων, χωρίς όνομα,

χωρίς ηλικία, αλλά μόνο με την ελαφρά θαμπή γεύση της μνήμης.

Γιάννης Ευσταθιάδης, *Με γεμάτο στόμα*, εκδ. Ύψιλον, 2002

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Τι θυμίζουν στο συγγραφέα τα γλυκά που του έφερναν ως δώρο στα παιδικά του χρόνια;

2 Όταν ο συγγραφέας μπαίνει σε ζαχαροπλαστείο και περιεργάζεται τα γλυκά, τι φέρνει στο νου του;

Κείμενο 3

Η μεσογειακή διατροφή

Στην παραδοσιακή ελληνική διατροφή γεύματα όπως οι σούπες και οι σαλάτες περιλαμβάνουν μεγάλες

ποσότητες ψωμιού ολικής αλέσεως, ελαιολάδου, όσπριων και λαχανικών.

Η πρόσληψη γάλακτος είναι μέτρια, αλλά η κατανάλωση τυριού και σε μικρότερο βαθμό γιαουρτιού είναι υψηλή. Η φέτα προστίθεται συνήθως στις περισσότερες από τις σαλάτες και τα μαγειρεμένα λαχανικά. Η κατανάλωση κρέατος είναι λίγες φορές το μήνα. Η κατανάλωση ψαριών είναι συνάρτηση της απόστασης από τη θάλασσα. Το κρασί καταναλώνεται σε μετρημένες ποσότητες από τους ενήλικες και σχεδόν πάντοτε κατά τη διάρκεια των γευμάτων.

Πρόσφατα το Υπουργείο Υγείας συνέταξε διατροφικές οδηγίες για τους ενήλικες Έλληνες. Οι οδηγίες αυτές αποσκοπούν στο να παρουσιαστεί ένα διατροφικό πρότυπο,

το οποίο δρα ευεργετικά στην υγεία των ατόμων και βασίζεται στην ελληνική παραδοσιακή διατροφή.

Πολύ συχνά οι διατροφικές οδηγίες απεικονίζονται με τη μορφή τριγώνου ή πυραμίδας, η βάση της οποίας αναφέρεται σε τρόφιμα που θα πρέπει να καταναλώνονται πολύ συχνά και η κορυφή σε τρόφιμα που θα πρέπει να καταναλώνονται σπάνια, με τα υπόλοιπα τρόφιμα να καταλαμβάνουν τις ενδιάμεσες θέσεις. Στη διατροφική πυραμίδα του Υπουργείου Υγείας, η έμφαση δίνεται στη συχνότητα κατανάλωσης των τροφίμων και όχι σε ακριβείς ποσότητες, οι οποίες εξαρτώνται από το φύλο, την ηλικία, τη σωματική διάπλαση και τη φυσική δραστηριότητα των ατόμων (βλ. σχήμα).

Διαγραμματική απεικόνιση των διατροφικών συστάσεων σε επίπεδο τροφίμων

Η πυραμίδα της μεσογειακής διατροφής απεικονίζει τις συστάσεις / παρέχει μία διαγραμματική απεικόνιση των συστάσεων για την κατανάλωση των διάφορων ομάδων τροφίμων και για τη φυσική δραστηριότητα. Αξίζει, όμως, να επισημανθούν και τα παρακάτω πρόσθετα στοιχεία:

- Μην ξεπερνάτε το επιθυμητό βάρος για το ύψος σας.
- Τρώτε αργά, κατά προτίμηση σε συγκεκριμένες ώρες της ημέρας,

χωρίς άγχος και με τη συντροφιά προσφιλών προσώπων.

- Προτιμάτε φρούτα ή ξηρούς καρπούς και όχι γλυκίσματα στα ενδιάμεσα μικρογεύματα.**
- Προτιμάτε ψωμί ή ζυμαρικά ολικής αλέσεως.**
- Προτιμάτε το νερό και όχι τα αναψυκτικά.**
- Τα υγιή άτομα (πλην των εγκύων) δε χρειάζονται διατροφικά συμπληρώματα (βιταμίνες, ιχνοστοιχεία κ.λπ.), όταν ακολουθούν μια ισορροπημένη διατροφή.**
- Τα υποθερμιδικά (light) τρόφιμα δεν αποτελούν υποκατάστατο της φυσικής άσκησης για τον έλεγχο της παχυσαρκίας. Επιπλέον, η κατανάλωση τους σε μεγάλες ποσότητες έχει αποδειχθεί ότι οδηγεί σε αύξηση του σωματικού βάρους.**

- Η υποδειγματική διατροφή αποτελεί τον τελικό στόχο, αλλά η υιοθέτησή της σε καθημερινή βάση μπορεί να γίνει προοδευτικά.

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ

1 Κόκκινο κρέας 4 μικρομερίδες

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ

2 Γλυκά, 3 μικρομερίδες

3 Αυγά, 3 μικρομερίδες

4 Πατάτες, 3 μικρομερίδες

5 Ελιές, όσπρια, ξηροί καρποί,
3-4 μικρομερίδες

6 Πουλερικά 4 μικρομερίδες

7 Ψάρια 5-6 μικρομερίδες

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ

Συστηματική φυσική άσκηση

Κρασί με μέτρο

- 8** Γαλακτοκομικά προϊόντα 2 μικρομερίδες
- 9** Ελαιόλαδο ως κύριο προστιθέμενο λιπίδιο
- 10** Φρούτα 3 μικρομερίδες
- 11** Λαχανικά (μη ξεχνάτε τα χόρτα) 6 μικρομερίδες
- 12** αδρά επεξεργασμένα δημητριακά και προϊόντα τους (ψωμί ολικής άλεσης, ζυμαρικά ολικής άλεσης, μη αποφλοιωμένο ρύζι κ.ά.) 8 μικρομερίδες

**Αντωνία Τριχοπούλου, στο
Ανιχνεύοντας το Σήμερα,
προετοιμάζουμε το Αύριο
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα
2001**

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της παραδοσιακής ελληνικής διατροφής;

2 Παρατηρώντας την πυραμίδα της διατροφής, προσέξτε ποιες τροφές πρέπει να καταναλώνονται συχνά και ποιες σε αραιά διαστήματα.

- Εσείς ακολουθείτε αυτές τις οδηγίες στη διατροφή σας;

B

ΟΝΟΜΑΤΙΚΗ ΦΡΑΣΗ – ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

B1

**Τι είναι η ονοματική φράση
και ποια η λειτουργία της
στην πρόταση;**

Ακούω και μιλώ

*Ένας συμμαθητής σας διαβάζει
σκόρπιες φράσεις από τα
εισαγωγικά κείμενα.*

**1. Ταιριάξτε, στην επόμενη σελίδα,
τις φράσεις των δύο στηλών για να
ενώσετε τις προτάσεις.**

ΣΤΗΛΗ Α

1. Τα παιδιά
2. Οι βάσεις για τη μελλοντική μας υγεία
3. Τα υγιή άτομα
4. Το Υπουργείο Υγείας

ΣΤΗΛΗ Β

συνέταξε διατροφικές οδηγίες (κείμεν. 3)
δε συνηθίζουν να τρώνε πρωινό (κείμεν. 1)
μπαίνουν στην ηλικία αυτή (κείμεν. 1)
δε χρειάζονται διατροφικά συμπληρώματα (κείμεν. 3)

2. Τι κοινό έχουν οι φράσεις της στήλης Α; • Ποιο μέρος του λόγου βλέπετε να έχει κυρίαρχη θέση στις φράσεις της στήλης Α και ποιο στις φράσεις στη στήλη Β;

3. Συνεχίστε μιλώντας για τη διατροφή σας: Βρείτε μια ανάλογη φράση με αυτές της στήλης Α και ζητήστε από ένα συμμαθητή σας να τη συμπληρώσει με μια ανάλογη φράση με αυτές της στήλης Β.

Οι πρώτες μου γνώσεις για
τα μέρη της πρότασης

Ας θυμηθούμε ορισμένα πράγματα που ήδη έχουμε μάθει στις τελευταίες τάξεις του Δημοτικού σχολείου:

► Σε κάθε κείμενο, άρα και σε αυτά που διαβάσαμε προηγουμένως, κύριο συστατικό-βασική μονάδα αποτελεί η πρόταση.

► Κάθε πρόταση αποτελείται από δύο βασικά μέρη. Στο ένα μέρος κεντρική λέξη είναι το ουσιαστικό, ενώ στο άλλο μέρος το ρήμα.

Το ένα μέρος, λοιπόν, θα το αναφέρουμε από εδώ κι εμπρός ως ονοματική φράση, ενώ το άλλο ως ρηματική φράση.

Διαβάζω και γράφω

1. Χωρίστε τις προτάσεις που ακολουθούν στις ονοματικές και τις ρηματικές τους φράσεις (ΟΦ, ΡΦ), όπως στο παράδειγμα:

Το ένα στα δέκα Ελληνόπουλα

ΟΦ

είναι παχύσαρκο

ΡΦ

«Οι μισές φέτες του πορτοκαλιού μες στο σιρόπι επαναφέρουν κάτι από τον ήλιο». (κείμεν. 2)

«Οι οδηγίες αυτές αποσκοπούν στο να παρουσιαστεί ένα διατροφικό πρότυπο». (κείμεν. 3)

«Το 56% των μαθητών τρώει τουλάχιστον μία φορά την ημέρα τσιπς». (κείμεν. 1)

«Οι μικροί αφράτοι μπεζέδες, που τρίβονται αμέσως στο στόμα και λιώνουν, κρατάνε πάνω στην επιφάνεια τους τις μορφές κάποιων προσώπων». (κείμεν. 2)

Τι παρατηρείτε για τις ΟΦ που ξεχωρίσατε; • Μπορείτε να βρείτε την κεντρική λέξη (ουσιαστικό) της καθεμιάς από αυτές;

Διαπιστώνω ότι:

▶ Η ονοματική φράση μπορεί να έχει απλή μορφή (π.χ. άρθρο + ουσιαστικό → τα παιδιά) ή διευρυμένη μορφή (π.χ. άρθρο + επίθετο + ουσιαστικό → τα υγιή άτομα).

► Η διευρυμένη μορφή της ονοματικής φράσης μπορεί να περιέχει οποιοδήποτε άλλο μέρος του λόγου που μπορεί να λειτουργήσει ως συμπλήρωμα ή προσδιορισμός του ουσιαστικού (π.χ. αριθμητικό, επίθετο ή και ολόκληρη ονοματική πρόταση).

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: *Οι μικροί αφράτοι μπεζέδες, που τρίβονται αμέσως στο στόμα και λιώνουν.*

Ακούω και μιλώ

Παρατηρήστε τις ρηματικές φράσεις που ξεχωρίσατε προηγουμένως, καθώς και εκείνες της στήλης Β στην άσκηση 1. • Τι μπορείτε να πείτε για τα συστατικά στοιχεία μιας ΡΦ; • Από ποιες άλλες φράσεις μπορεί να αποτελείται;

Διαπιστώνω ότι:

- ▶ Η ρηματική φράση είναι ο συνδυασμός του ρήματος με τα συμπληρώματα και τους προσδιορισμούς του.
- ▶ Μια ονοματική φράση μπορεί να είναι μέρος μιας ρηματικής φράσης:

Το Υπουργείο Υγείας

ΟΦ

συνέταξε διατροφικές οδηγίες

ΟΦ

ΡΦ

Διαβάζω και γράφω

1. Βρείτε τις ονοματικές φράσεις που υπάρχουν μέσα στις ρηματικές φράσεις των παρακάτω προτάσεων:

- Τα παιδιά τρώνε τσιπς.
- Οι άνθρωποι δεν εφαρμόζουν τους κανόνες καλής διατροφής.
- Οι επισκέπτες έφερναν πάντα κάποιο γλυκό δώρημα.
- Η υποδειγματική διατροφή αποτελεί τον τελικό στόχο.

2. Χωρισμένοι σε ομάδες των δύο ατόμων εντοπίστε στα εισαγωγικά κείμενα έξι προτάσεις στις οποίες να διακρίνετε την ονοματική φράση από τη ρηματική φράση.

- Προσέξτε, ώστε να επιλέξετε τρεις προτάσεις στις οποίες η ονοματική φράση να έχει απλή μορφή και τρεις με διευρυμένη μορφή.

Ακούω και μιλώ

Από τις ονοματικές φράσεις της άσκησης 1 (Διαβάζω και γράφω)

στις σελίδες 115-116, ποιες απαντούν στην ερώτηση *ποιος*;
• Ποιες απαντούν στην ερώτηση *ποιον ή τι*; • Υποθέστε ότι σας κάνουν αυτές τις ερωτήσεις και πρέπει να απαντήσετε.

Μαθαίνω ότι:

► Η ονοματική φράση έχει πολλές λειτουργίες στις προτάσεις.

Συγκεκριμένα λειτουργεί ως:

• Υποκείμενο του ρήματος, δηλαδή μία λέξη ή φράση που δηλώνει *ποιος ενεργεί* (όπως εδώ οι γονείς) ή *δέχεται μια ενέργεια* ή *βρίσκεται σε μια κατάσταση*:

Πολλοί γονείς δε διαφωνούν,
(κείμ. 1)

- Κατηγορούμενο (του υποκειμένου):

Το 1 στα 10 Ελληνόπουλα είναι παχύσαρκο, (κείμεν. 1)

- Αντικείμενο, δηλαδή το πρόσωπο ή το πράγμα στο οποίο μεταφέρεται η ενέργεια του υποκειμένου ενός ρήματος:

Το Υπουργείο Παιδείας συνέταξε διατροφικές οδηγίες. (κείμεν. 3)

- Ύστερα από πρόθεση:

Λόγια κάποτε πικρά με τη γλύκα στο στόμα. (κείμεν. 2)

- Συμπλήρωμα ενός ουσιαστικού (= άλλης ονοματικής φράσης) σε πτώση γενική:

Περιεργάζομαι την παράταξη των γλυκισμάτων. (κείμεν.2)

B2

Επιθετικός προσδιορισμός

Ακούω και μιλώ

1. Στον πίνακα της τάξης γράψαμε ορισμένες ονοματικές φράσεις που εντοπίσαμε στα εισαγωγικά κείμενα 1, 2, 3. • Κρύψτε τη στήλη με τα επίθετα και δείτε μόνο τα ουσιαστικά. • Στη συνέχεια αποκαλύψτε ένα ένα τα επίθετα. • Ποια ιδιότητα δίνει κάθε επίθετο στο κάθε ουσιαστικό;

ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ (ΟΦ)

Κείμενο	Επίθετα	Ουσιαστικά
1	(τις) κακές (της) καλής (η) μεγάλη (των) νέων	συνήθειες διατροφής ποικιλία αγαθών
2	(τα) μεγάλα και μικρά (τις) λευκές	κουτιά κορδέλες
3	(η) υψηλή (οι) διατροφικές	κατανάλωση οδηγίες

2. Μελετήστε πιο προσεκτικά τα επίθετα που προσδιορίζουν τα συγκεκριμένα ουσιαστικά.

- Είναι διαφορετικού ή ίδιου γένους;
- Μήπως διαφέρουν στην πτώση ή στον αριθμό

3. Περιγράψτε τι φάγατε σήμερα στο πρωινό σας, χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα επίθετα που να αποδίδουν τις ιδιότητες των τροφίμων που καταναλώσατε.

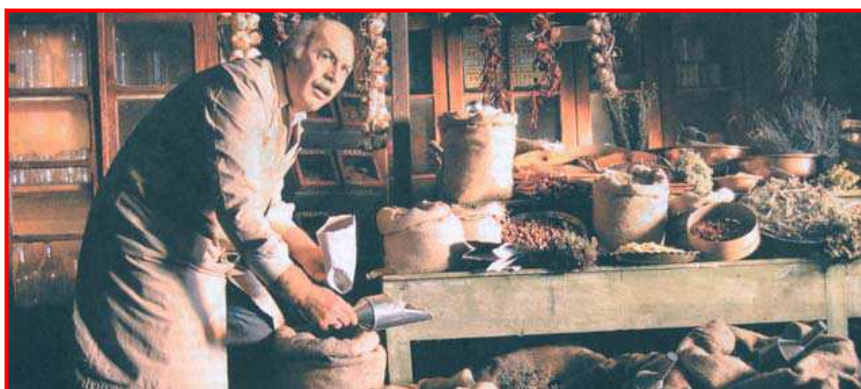
Κείμενο 4

[Η ταινία *Πολίτικη κουζίνα*]

Η υπόθεση της ταινίας έχει ως κέντρο τη ζωή του Φάνη Ιακωβίδη. Από τα παιδικά χρόνια στην εφηβεία και από εκεί στη γοητευτική

**ηλικία του σαραντάρη καθηγητή
Αστροφυσικής, του οποίου οι δύο
παιδικοί έρωτες δεν έσβησαν ποτέ:
Ο πρώτος, η ξεχωριστή προσωπι-
κότητα του παππού του, που με τις
μαγικές ιστορίες για μπαχάρια και
αστέρια τον έδεσε για πάντα με την
τέχνη της μαγειρικής. Ο δεύτερος, η
παιδική του φίλη Σαϊμέ, που τον
σαγήνευε με τους ανατολίτικους
σκοπούς που του χόρευε.**

**Ενημερωτικό φυλλάδιο της εται-
ρείας διανομής κινηματογραφικών
ταινιών Village films**

Κείμενο 5

[Ένα «νόστιμο» καλτσόνε]

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ ΕΧΕΙ ΙΤΑΛΙΚΟ
ΓΛΕΝΤΙ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ. ΛΕΩ ΝΑ
ΦΤΙΑΞΟΥΜΕ ΑΠΟ ΕΝΑ ΙΤΑΛΙΚΟ
ΦΑΓΗΤΟ Ο ΚΑΘΕΝΑΣ ΚΑΙ ΝΑ
ΠΑΜΕ. ΤΙ ΛΕΤΕ ;

ΩΡΑΙΑ!

ΠΕΡΙΦΗΜΑ!

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ ...

**ΠΗΡΑ ΚΑΝΕΛΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ
ΜΠΑΚΑΛΗ ΚΑΙ ΕΦΤΙΑΞΑ ΜΙΑ
ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΗ ΣΠΕΣΙΑΛΙΤΕ**

**ΕΓΩ ΠΗΡΑ
ΖΥΜΗ ΑΠΟ ΤΟ
ΦΟΥΡΝΑΡΗ...**

**...ΚΑΙ
ΕΦΤΙΑΞΑ ΜΙΑ
ΠΕΝΤΑΝΟΣΤΙΜΗ
ΠΙΤΣΑ.**

**ΚΙ ΕΓΩ ΠΗΡΑ ΜΙΑ
ΚΑΛΤΣΑ ΑΠΟ ΤΑ
ΑΠΛΥΤΑ ΚΑΙ
ΕΦΤΙΑΞΑ ΚΑΛΤΣΟΝΕ!**

**Νίκος Μαρουλάκης,
περ. «Ερευνητές»
εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ**

Διαβάζω και γράφω

1. Στα κείμενα 4 και 5 υπογραμμίστε τα επίθετα μαζί με τα ουσιαστικά που προσδιορίζουν.
- Προσέξτε ώστε να υπάρχει συμφωνία ουσιαστικού-επιθέτου στο γένος, τον αριθμό και την πτώση.
  - Μεταφέρετε τα επίθετα και τα ουσιαστικά που προσδιορίζουν στον πίνακα που ακολουθεί.

Κεί- μενο	Επίθετο ως επιθετικός προσδιορισμός	Ουσιαστικό που προσ- διορίζει
4	τα παιδικά	χρόνια
5	ιταλικό (συνεχίστε...)	γλέντι

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Το επίθετο μπορεί να προσδιορίζει ένα ουσιαστικό και να του δίνει μια (μόνιμη) ιδιότητα. Σε αυτή την περίπτωση λέμε ότι λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός.
- ▶ Αυτός ο προσδιορισμός είναι στο ίδιο γένος, στην ίδια πτώση και στον ίδιο αριθμό με το ουσιαστικό.

2. Διαβάστε πάλι τα κείμενα 4 και 5 χωρίς τα επίθετα που προσδιορίζουν συγκεκριμένα ουσιαστικά.

• Τι παρατηρείτε; • Αλλάξτε τώρα τα παρακάτω επίθετα με συνώνυμα ή τα αντίθετα τους στη σημασία και προσέξτε τις αλλαγές στη σημασία των λέξεων συμπληρώνοντας τον πίνακα που ακολουθεί:

Επίθετα	Συνώνυμα- αντώνυμα επιθέτων	Ουσια- στικά
μαγικές	_____ _____	ιστορίες
ανατολί- τικούς	_____ _____	σκοπούς
άπλυτα	_____ _____	ρούχα
πεντανό- στιμη	_____ _____	πίτσα

Κείμενο 6

[Γονείς και διατροφή]

Οι γονείς θα πρέπει να δείξουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τη διατροφή των παιδιών τους στο σπίτι, αλλά και στο σχολείο. Πρέπει από μικρά να τα εκπαιδεύσουν σε όλες τις γεύσεις και σε όλα τα τρόφιμα, ώστε να είναι αποδεκτά από αυτά, όταν το φαγητό γίνει συνειδητή και αυτόνομη διαδικασία. Επίσης, θα πρέπει να ενδιαφέρονται για το τι τρώνε στο σχολείο ή στις εξόδους τους, ώστε να μη μάθουν τα παιδιά στην εύκολη επιλογή του φαστ-φούντ και της υποκατάστασης του σπιτικού φαγητού από χαμηλής θρεπτικής αξίας τρόφιμα και σνακ.

Το μαγειρεμένο φαγητό με τη σαλάτα θα πρέπει να υπάρχει καθημερινά (ή σχεδόν καθημερινά)

στο τραπέζι και η λύση του «έτοιμου φαγητού» θα πρέπει να περιορίζεται σε ελάχιστες ειδικές μέρες, όταν οι υποχρεώσεις δεν αφήνουν χρονικά περιθώρια για μαγειρική παρασκευή. Πρέπει να φροντίζουν να τρώνε σαλάτες και φρούτα, να προτιμούν τους φυσικούς χυμούς από τα αναψυκτικά, να προτιμούν μια φέτα ψωμί με μέλι από μια τυρόπιτα και να τρώνε εξίσου τα όσπρια με το κρέας. Ειδικότερα, όταν υπάρχει και παιδική παχυσαρκία, θα πρέπει να ωθήσουν τα παιδιά τους να γίνουν πιο δραστήρια.

περ. «Ε-Ιατρικά»,
εφημ. **ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ**, 2003

Διαβάζω και γράφω

1. Αναζητήστε επιθετικούς προσδιορισμούς στα κείμενα 1 και 6 και καταγράψτε τους στο τετράδιό σας.

• Χρησιμοποιήστε όσους από τους επιθετικούς προσδιορισμούς μπορείτε σε ένα κείμενο που να απευθύνεται προς τους γονείς σας και θα τους ζητάει να προσέχουν πώς τρέφονται τα παιδιά τους.

2. Μερικοί συμμαθητές σας «ανακάλυψαν» ορισμένα επίθετα στα προηγούμενα κείμενα, τα οποία δε φαίνεται να λειτουργούν ως επίθετα. • Μελετήστε και εσείς και προσέξτε πώς λειτουργούν.

Λέξη	Είναι επίθετο	Γίνεται ουσιαστικό
πρωινό αναψυκτικά	πρωινό φαγητό αναψυκτικά ποτά	δε συνηθίζουν να τρώνε πρωινό (κείμεν. 1) προτιμούν τους φυσικούς χυμούς από τα αναψυκτικά (κείμεν. 6)

Συνεχίστε την αναζήτηση στο κείμενο 1.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 2ου ΤΟΜΟΥ

3η ΕΝΟΤΗΤΑ Ταξίδι στον κόσμο της φύσης	7
A. Εισαγωγικά κείμενα	8
B. Περιγραφή.....	24
B1. Στοιχεία περιγραφής	24
B2. Είδη περιγραφής	30
B3. Λεξιλόγιο περιγραφής.....	37
B4. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου.....	39
Γ. Αφήγηση	41
Π. Στοιχεία αφήγησης.....	41
Γ2. Είδη αφήγησης.....	49
Γ3. Λεξιλόγιο αφηγηματικών κειμένων	56
Γ4. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου.....	56
Δ. Επιχειρηματολογία	61
Δ1. Στοιχεία του επιχειρήματος και μελέτη επιχειρημάτων	61

Δ2. Λεξιλόγιο	
επιχειρηματολογίας	76
Δ3. Δραστηριότητες παραγωγής	
λόγου.	78
Ε. Πολυτροπικότητα	80
Διαθεματική εργασία	89
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	91

4η ΕΝΟΤΗΤΑ Φροντίζω	
για τη διατροφή	
και την υγεία μου	94

A. Εισαγωγικά κείμενα	96
B. Ονοματική φράση –	
Επιθετικός προσδιορισμός..	112
B1. Τι είναι η ονοματική φράση	
και ποια η λειτουργία της	
στην πρόταση;	112
B2. Επιθετικός προσδιορισμός ..	120

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.